

Perspektif

Aralık 2019 | Yıl: 25 | Sayı: 286

DOSYA

GÖÇMEYEN GÖÇMENLER

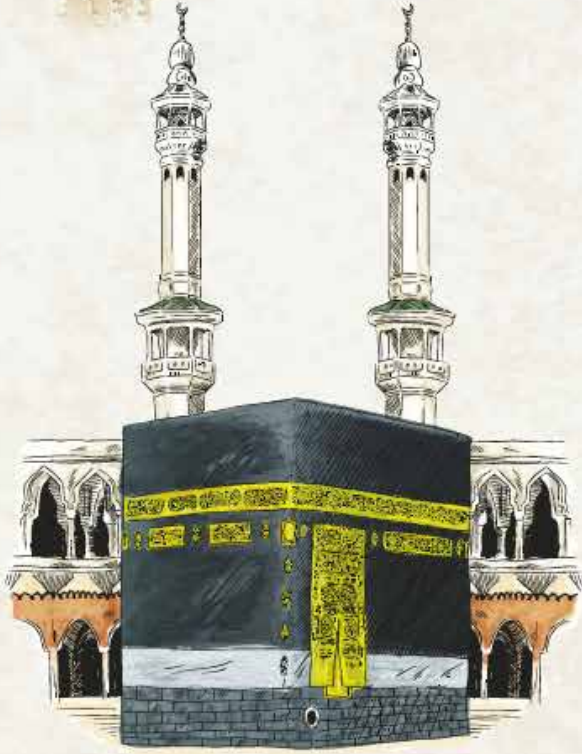

9 772195 547004 12

Hac '20

Umre '20

Kültür
Turları '20

Hac ve Umre Millî Görüş ile başkadır!

İSLAM TOPLUMU MİLLÎ GÖRÜŞ

Hizmette öncü kuruluş

İSLAM TOPLUMU MİLLÎ GÖRÜŞ FARKI VE YARIM ASIRLIK HAC-UMRE TECRÜBESİ

hennes
tour

Türkiye Temsilciliği | Hennes Tour
T +90 332 3515055 (Konya)
T +90 212 6355593 (İstanbul)
T +90 312 3113130 (Ankara)
T +90 224 2254225 (Bursa)
info@hennestour.com

Islamische Gemeinschaft Millî Görüş Hadsch-Umra Reisen GmbH

Colonia-Allee 3
D-51067 Köln

T +49 221 942240-470
F +49 221 942240-480

www.igmgreisen.com
f t i gmgreisen

Selamların *en güzeli ile*

Göçmeyen Göçmenler

Göç, Avrupa ülkelerinin öteden beri gündemlerinden düşmeyen tartışma konularından biridir. Uzunca bir zamandır göç ile iç içe olan Avrupa ülkelerinde köken itibarıyla göçmen olan ancak birkaç kuşaktır ilgili ülkelerde mukim oldukları için artık göçmeyen topluluklar yaşıyor. "Göçmeyen göçmenler", bir taraftan yaşadıkları toplumlara aynı göz hizasında müzakere ile katılmak istiyorlar, ancak diğer taraftan ülkelerin göç siyasetleri sebebiyle hep göçmen veya göçmen kökenli olarak kalıyorlar. Hatta çoğu zaman güvenlik politikaları eksenli ele alınarak ötekileştiriliyorlar.

Bu vesileyle 2019 yılının son sayısının dosyasında Avrupa ülkelerinin göç siyasetlerini ele alıp bunun göçmeyen göçmenler için ne anlama geldiğini işledik.

Dosyamızda sosyolog Dr. Ahmet Aslan göçmen kökenlilik olgusunu Almanya örneği üzerinden izah ederken redaktörlerimizden Hatice Çevik Türkiye, Fas ve Rus kökenli gençlerle, bir diğer redaktörümüz Kübra Zorlu ise Pakistan ve Fas asıllı gençlerle göçmen kavramını ve göçmenliği konuştu. Göç araştırmaları uzmanı Dr. Yaşar Aydın göçün sadece göç edeni değil göç edilen ülkeyi de nasıl değiştirdiğini kaleme aldı. Sosyal bilimci Dr. Chris Moreh İngiltere'nin göç tarihini, emekli göç uzmanı Prof. Catherine Wihtol de Wenden en eski göç ülkesi olan Fransa'nın göç siyasetini, Burak M. Nuri Gücin refah ve kalkınma ekseninde dönüşen Belçika'nın göç politikalarını, göç araştırma danışmanı Joanne van Selm Hollanda'nın göç ve ırkçılıkla imtihanını yazdı. Siyasal bilimci Nur Birinci Gemici homojen demografilerde göçmenlik konusunu Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri örneğinde inceledi.

Dosya söyleşimizde ise Göç Politikaları Enstitüsü'nden (MPI) Natalia Banulescu-Bogdan ile Avrupa'nın göç politikalarını, göç ile aşırı sağ arasındaki ilişkiyi ve göçmen/göçmen kökenlilerin aidiyet sorunlarının nedenlerini ve çözümlerini konuştuk.

Gündem kategorimizde Dr. Chris Allen İngiltere'de M&S markasının helal hazır yemek ürünleri sunması etrafında şekillenen tartışmayı irdeledi. Hassina Mechaï ise Fransa'da Bayonne Camii saldırısı ve başörtüsü tartışmalarına tepki olarak Paris'te on binlerce kişinin katılımıyla düzenlenen İslamofobi karşıtı yürüyüşü değerlendirdi. Dünya kategorimizde Alessandra Bajec Irak'ta süregelen protestolar hakkında yazdı.

Yeni sayımızda görüşmek üzere, kalbî selamlarımla.

Bekir Altay

Perspektif

İslam Toplumu Millî Görüş
Aylık Haber-Yorum Dergisi
Dezember 2019 • Aralık 2019 | Jg. / Yıl: 25 | Nr. / Sayı: 286

Herausgeber/Yayıncı

Für die IGMG - Islamische Gemeinschaft
Millî Görüş e.V. (Amtsgericht Köln, VR 17018) das
Generalsekretariat / İslam Toplumu Millî Görüş
adına Genel Sekreterlik

Vertreten durch den Vorstand/Yönetim Adına

Kemal Ergün, Vorsitzender/Genel Başkan
Bekir Altaş, Generalsekretär/Genel Sekreter
Hakkı Çiftçi, stellv. Vorsitzender/Genel Başkan
Yardımcısı

Chefredakteur/Genel Yayın Yönetmen

Bekir Altaş (V. i. S. d. P.)

Editoren/Editörler

Ali Mete, Elif Zehra Kandemir

Redaktion/Redaksiyon

Ferhan Köseoğlu, Mehmet Kandemir, Meltem
Kural, Yasemin Yıldız, Feyza Akdemir, Kübra
Zorlu, Hatice Çevik

T +49 221 942240-240 • F +49 221 942240-201
info@perspektif.eu • redaktion@perspektif.eu

Druck/Baskı

Im Auftrag der IGMG durch PLURAL Publications
GmbH erstellt./ IGMG adına PLURAL Publications
GmbH tarafından hazırlanmıştır.

Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln • T +49 221
942240-260 • F +49 221 942240-201

Die Verantwortung für die Artikel liegt bei den
Autoren. / Yayımlanan yazıların sorumlulukları
yazarlarına aittir.

Anzeigenservice/İlan Servisi

T +49 221 942240-218 • F +49 221 942240-201
ilan@perspektif.eu

Abonnement/Abonelik

IGMG Mitgliederbetreuung/IGMG Üyelik
Hizmetleri: Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln
T +49 221 942240-417 • F +49 221 942240-201
abone@perspektif.eu

Jahresabonnement/Yıllık Abone Ücret

40,- € | Für Vereinsmitglieder der IGMG
kostenlos./IGMG Genel Merkez üyelerine
ücretsizdir.

Auflage/Tiraj: 12.500 | ISSN: 2195 5476

🐦 📧 📞 📺 perspektif.eu

pp
plural publications

GÜNDEM

08

Paris'teki İslamofobi Karşıtı
Yürüyüş Fransa'yı Böldü

DOSYA

26

Almanya Örneğinde Göç ve
Değişim

22

Hani
Gidecektiniz?
Kalıyoruz!

30

İngiltere'de Göçün
Değişen Yüzü

GÜNDEM

12

İngiltere M&S Markasının Helal Hazır Yemek Ürünlerini Tartışıyor

DOSYA

16

Göçmen Kökenlilik ve Göçmeyen Göçmenler

DOSYA SÖYLESİ

56

“Biz’in Kim Olduğuna Dair Daha Kapsayıcı Söylemler Geliştirilmeli”

DUNYA

62

Iraklılar Ölüm Tehlikesine Rağmen Daha İyi Bir Yaşam İçin Sokaklarda

36

DOSYA

1990’lardan Günümüze Fransız Göç Politikası

40

DOSYA

Belçika: Refah ve Kalkınma Ekseninde Dönüşen Göç Politikaları

44

DOSYA

Hollandalı Olmak Bisiklete Binmek Gibi Tamamıyla Denge İş

48

DOSYA

“Benim Dünyamı Temsil Eden Her Şey Vatan”

“Azınlıklar Giderek Daha Fazla Ayrımcılığa Uğruyor”

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Fransa'nın başkenti Paris'te düzenlenen BM Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) 40. Genel Konferansı'nda konuşan Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri António Guterres, azınlıkların giderek daha fazla ayrımcılığa uğradığını, nefret içerikli konuşmaların arttığını ve mültecilere karşı dayanışmanın azaldığını belirtti. Guterres, liderlerin dünyadaki eşitsizlikler karşısında çözüm üretememesi nedeniyle halkların siyasi kurumlara güveninin azaldığını vurgulayarak, “Azınlıklar giderek daha fazla ayrımcılığa uğruyor, nefret içerikli konuşmalar artıyor ve mültecilere karşı dayanışma azalıyor. Sebeplerine odaklanarak ırkçılığa ve hoşgörüsüzlüğe karşı mücadele etmeliyiz.” dedi.

Sarı Yelekliler Gösterilerin Birinci Yılında Sokaklarda

FRANSA

Sarı yelekliler, eylemlerin yıl dönümünde, başta Paris olmak üzere ülkenin birçok kentinde gösteriler düzenledi. Paris'teki Champerret mahallesinde toplanan göstericiler, yol kapama eylemi yaptı. Polis, biber gazı kullanarak protestocuları bölgeden uzaklaştırdı. Başkentteki İtalya meydanında bir araya gelen eylemciler çok sayıda çöp bidonu, motosiklet ve aracı ateşe verdi, bir bankanın camını kırdı, itfaiye ekiplerinin çalışmalarını engelledi. Polis de protestoculara biber gazıyla müdahale etti. Paris Valiliği, olaylar nedeniyle İtalya Meydanı'ndan Bastille Meydanı'na kadar yapılması planlanan yürüyüşü iptal etti. Ayrıca, kentte gösterinin yasak olduğu yerlerde bulunan 71 kişiye para cezası verildiği bildirildi.

Perspektif 285/2019

Dünyanın birçok ülkesinde Müslümanlar azınlık olarak yaşamakta ve günümüzde bu azınlıkların birçoğunun ayrımcılığa uğradığını biliyoruz. Avrupa'da Müslümanlar aşırı sağcılar tarafından hedef alınıyor, Çin'de ise Uygur Müslümanları Çin devleti tarafından. Bu ve buna benzer bazı çatışmalı ve sizin de tabirinizle kriz bölgelerinde Müslümanların durumu çok vahim. Biz ise, ümmet olarak bu kardeşlerimizin ne kadar yanında durabiliyoruz? İşkencelere ve dolayısıyla da şiddete maruz bırakılan Müslümanlar için neden birlik olamıyoruz? Bu sorular benim kanaatimce ciddi anlamda üzerine durulması gereken ve beraberinde de çözüm yolları aranması gereken sorular. Bu anlamda bizleri, özellikle kriz bölgelerindeki Müslümanların durumundan haberdar ettiğiniz için siz Perspektif ailesine şükranlarımı sunuyorum.

Gülçin Ersakı, Rotterdam

Wulff: “Dinleri De Kültürel Değerleri De Bize Ait Parçalar”

ALMANYA

Almanya'nın 10. Cumhurbaşkanı Christian Wulff, Almanya'nın Brühl kentinde Brühl Türk Kültür Ocağı'nın düzenlediği “Farklı bir toplumda sosyal uyum” temalı konferansa konuşmacı olarak katıldı. Wulff, Almanya'da yabancı düşmanlığının göçmenlerin bulunmadığı yerlerde çok, onların yaşadığı bölgelerde ise az olduğunu ve bu durumun ön yargılı olmayanların bir arada kardeşçe yaşayabildiğini gösteren en güzel örnek olduğunu söyledi. Ayrıca, cumhurbaşkanlığı döneminde, iki Almanya'nın birleşme bayramında yaptığı tarihî konuşmayı hatırlatan Wulff, orada İslam'ın Almanya'nın bir parçası olduğunu söylediğini vurguladı. Wulff, “4-5 milyon Müslüman'ın yaşadığı Almanya'da bu insanlar sadece birey olarak değil, onların dinleri kültürel değerleri, imamları, camileri, dinî ve kültürel yaşama şekilleri de bize ait parçalar.” dedi.

Yunan Adalarındaki Düzensiz Göçmenler Ana Karaya Taşınıyor

YUNANİSTAN

Yunanistan'da, yeni göçmen kanunu kapsamında, adalardaki göçmenlerin ana karaya taşınması sürüyor. Aşırı yoğunluğun yaşandığı Midilli Adası'ndan 367 düzensiz göçmen, bu sabah “Diagoras” yolcu gemisiyle Pire Limanı'na getirildi. Çoğunluğu Afganlardan oluşan düzensiz göçmenler, limanda bekleyen otobüslere bindirilerek çeşitli kamplara taşınıyor. Son 4 ayda ülkeye gelen düzensiz göçmen sayısının 40 binin üzerinde olduğu kaydedilirken, göçmenlerin götürüldükleri bazı bölgelerin sakinleri tarafından düzenlenen göçmen karşıtı gösterilerin artması dikkat çekiyor.

Geçen Sayıdan Öne Çıkanlar

“Müslüman topluluklar yabancı meselelerde yeterince harekete geçmiyor. Dernekler müdafaaya değil, insani yardıma odaklanıyor. Bağışçılar vicdanlarını insani trajedi karşısında rahatlatmak istiyor. Ama siyasi arenaya gelince meydanda yokuz.”

“Her cuma günü domuz eti yemeye mecbur bıraktılar. Dinimizi ve dilimizi yok saymaya, terk etmemizi sağlamaya çalıştılar. Kendi dilimizde konuşmamız, herhangi bir ibadet yapmamız kesinlikle yasaktı.”

“Filipin Müslümanlarının 6 asırdır verdikleri mücadele dünya tarihinde görülen en önemli istiklal mücadelelerinden biridir.”

Paris'teki İslamofobi Yürüyüş

Fransa
Bölge

Fransa'da kısa süre önce yaşanan Bayonne Camii saldırısı ve uzun süredir ülke gündemini meşgul eden başörtüsü tartışmalarına tepki olarak Paris'te on binlerce kişinin katılımıyla İslamofobi karşıtı yürüyüş düzenlendi.

*Hassina Mechaï

Libération gazetesinde yayımlanan ve çeşitli dernekler, entelektüeller ve siyasi aktivistler tarafından imzalanan kampanya metninde "28 Ekim'deki Bayonne camisine yapılan saldırı Müslümanları hedef alan eylemlerin en son örneğidir." diyerek 10 Kasım'da gerçekleştirilen İslamofobi karşıtı gösteriye katılım çağrısında bulunuluyordu. Metinde ayrıca kısa süre önce Bourgogne Franche-Comte bölge meclisinde bir Ulusal Birlikte-lik (eski FN – Ulusal Cephe) partisi üyesinin, meclisi gezmeye gelen çocuğuna refakat eden başörtülü bir anneyle laikliği gerekçe göstererek yaptığı sözlü saldırıdan da bahsediliyordu.

Siyasiler İkiye Bölündü

Gösteriler için yapılan çağrı kısa sürede Fransız siyasilerini huzursuz etmeye yetti. Zira Libération tarafından yayımlanan açıklamada geçen "İslamofobi" terimi ve gösterilerin İslamofobiye karşı çıkma amacı gütmesi bir sorun teşkil ediyordu. Başbakan Edouard Philippe, ten renginden veya dinî inancından dolayı

bazı Fransız vatandaşlarının töhmet altında bırakıldığının farkında olduğunu ve bunun "ırkçılık veya ayrımcılık" olarak kabul edilebileceğini belirtti. Bununla birlikte Edouard Philippe, "Pazar günkü gösterilere katılım çağrısında bulunanların belki tamamı değil ama bir kısmı cemaatleşme mantığıyla hareket ediyor gibi geliyor bana." ifadelerini kullandı. Muhalefet cephesinde ise, Sosyalist Parti söz konusu metni imzalamamayı ve protesto gösterisine katılmamayı tercih etti. Fakat parti 20 Kasım'da "her türlü ırkçılığa karşı" kendi yürüyüşlerini düzenleme kararı aldıklarını açıkladı.

Gösterinin, 13 Kasım 2015'te Paris ve Saint-Denis'i sarsan saldırıların dördüncü yıldönümünden 5 gün önce gerçekleşmesi de kimi çevrelerde rahatsızlığa sebep oldu. Kampanyayı imzalayanlar arasında bazı isimler açıklamanın yol açtığı tartışmalar ve Fransa İslamofobi İle Mücadele Derneği (CCIF) gibi "ihtilafı" kabul edilen imza sahiplerinin varlığından dolayı daha sonra imzalarını geri çektiklerini açıkladılar. CCIF derneği cemaatleşme ve İslam karşıtı ırk-

İ Karşıtı

sa'yı

ü

*Cezayir kökenli Fransız gazeteci Mechaï, hukuk yüksek lisansı yapmış ve uluslararası ilişkiler ile Afrika ve Orta Doğu ilişkileri konusunda uzmanlaşmıştır.

çalışma karşı mücadele kapsamında sürekli Fransa'da siyasal İslam'ın kuvvetli bir kolu olmakla suçlanıyor. İmza kampanyasından geri çekilenlerin bir kısmı ise, 2004'te okullarda dinî sembollerin yasaklanmasına ilişkin örtü karşıtı olarak anlaşılan yasağın "özgürlük karşıtı yasalar" olarak nitelendirilmesinden rahatsız olduklarını ifade etti.

Yeşiller Partisi başkanı Yannick Jadot ise metni imzaladıktan sonra kampanyadan çekilmek için aslında metni "okumadığını" gerekçe göstererek gösteriye gitmeyeceğini belirtti. Sol cenah Boyun Eğmeyen Fransa Partisi (La France Insoumise) cephesinde ise bu yürüyüş herkes tarafından kabul görmedi. Buna rağmen parti lideri Jean-Luc Mélenchon gösterilere katılmış ve protestodan hemen önce basına yaptığı açıklamada "Tetikte olmak lazım. Dikkatli olmalı ve suçlu olarak tanıtılanlara şefkatle yaklaşmalıyız. Böylesi bir ayrımcılığa maruz kalanlarla dayanışma içinde olmalı, safları sıklaştırmalıyız." şeklinde kaygılarını dile getirmişti.

Korku ve Ümit Arasında

Resmî rakamlara göre 13 bin (organizatörlere göre yaklaşık 40 bin) kişi Paris'in sonbahar soğukunda gösterilere katılım gösterdi. Kalabalık Doğu Garı (Gare de l'Est) noktasından başlayıp Cumhuriyet Meydanı'nı (Place de la Republique) geçerek Ulus Meydanı'na (Place de la Nation) ulaştı. Güzergâh olarak Cumhuriyet ve Ulus meydanlarının seçimiyle, Paris'in en sembolik yerlerinden geçerek Müslümanların Fransız ulusuna aidiyetleri ve cumhuriyet değerleri ile "uyumlulukları" vurgulanmış oldu.

Protestoya Paris ve banliyölerinde yaşayan vatandaşların yanı sıra Paris'e sırf bu eylem için şehir dışından gelen vatandaşlar da katıldı. Başörtülü ve başörtüsüz kadınlar ve aileler ellerinde Fransız bayraklarıyla Fransız millî marşını sürekli tekrar ediyor, "Laiklik, bizi korumalısn.", "Acilen birlikte yaşamayı öğrenmeliyiz." ve "İslamofobi bir görüş değil, suçtur." sloganları atıyordu.

Göstericiler arasında Stains Belediye Başkan Yardımcısı Favella Himeur beline sardığı üç renkli fularla dikkat çekiyordu. Stains, Paris'te nüfusun çok çeşitli olduğu bir bölge. Himeur protestoya katılma nedenini, "İslam hakkında söylenen her şey mide bulandırıcı olmaya başladı." ifadeleriyle açıklıyor. Ebeveynleri Kuzey Afrikalı olan Himeur, "Müslümanlar

için her şey iyice zorlaşmış durumda. Kurumsallaşmış ırkçılıktan söz edebiliriz. Eğitim Bakanı Jean-Michel Blanquer'in başörtülü kadınlardan bahsetmesi çok yersiz, zira asıl sorun eğitim için maddi kaynakların yetersiz olması. Asıl sorun başörtülü anneler değil, banliyölerdeki okullarda hâlâ derslere girecek öğretmenlerin olmaması." yorumunu yapıyor.

Himeur, acaba ekonomik kriz ve Fransız toplumunun fakirleşmesi bağlamında bir sosyal bölünme yaşanmasından ve hatta bazılarının korktuğu gibi bir iç savaş gerçekleşmesinden mi endişe duyuyor? Stains Belediye Başkan Yardımcısı bu soruya çok net bir yanıt veriyor: "Evet, bazıları iç savaş olmasını istiyor, ancak tam da bu yürüyüş nedeniyle böyle bir şey olmayacak."

Sol parti France Insoumise üyesi Clémentine Aultain de yürüyüşe katılanlardan. Ona göre bir iç savaş olasılığının hafife alınmaması gerekiyor: "Vaziyet tehlikeli, çünkü Müslümanların reddedildiği bir dönemdeyiz. Bayonne'deki saldırı son damlaydı; tam 30 yıldır İslam etrafında dönen yanlış tartışmalarla bu saplantılı hava sürdürülüyor. Bu durumun bir son bulması lazım. Kendi görüşlerini dayatan aşırı sağın ayak izlerini takip ediyoruz. Bu yüzden evet, iç savaşın hayaletini görüyor ve duyuyorum."

İslamofobi: Çok İşlevli Bir Araç

Protestocular medya ve siyasetin Müslümanları sürekli mercek altına almasından ve bilhassa toplumdaki konumlarından şikâyetçiler. Okulların açıldığı eylül ayında bizzat Millî Eğitim Bakanı tarafından yapılan başörtüsünün "toplumumuzda arzu edilmeyen" bir olgu olduğu ve bunun şahsi kanaatine göre "kadının özgürleşmesi" ile uyuşmadığı yönündeki açıklamaları ile Müslümanlar bir kez daha gündeme taşındı.

10 Kasım'daki protesto gösterisinde hazır bulunan filozof Norman Ajari: "Bu yoğun İslamofobik dönemde Müslüman arkadaşlarımı desteklemek için buradayım. Ben siyahi bir insanım, bu yüzden onlarla dayanışmayı kendime bir görev addediyorum. İslamofobi sorununu inkâr edenler, burada toplanan geniş halk kitlesini, siyasi şahsiyetleri ve insanlardaki farkındalığı görmekten rahatsızlık duyuyorlar."

Said Bouamama da protestoya katılan bir başka isimdi. İşçi sınıfı mahalleleri üzerine çalışmalar yü-

rüten sosyolog Bouamama, İslamofobiyi âdeta Fransa'nın toplumsal gerçekliklerinin üzerini örten bir örtü olarak görüyor. Ona göre Bayonne camisinde yaşananlar, münferit bir olay olarak değil, Fransa'da 30 yıldır yükselişi hafife alınan İslamofobi'nin bir sonucu olarak analiz edilmelidir. "Hiçbir şey yapılmazsa başka saldırı ve acılar yaşanacaktır. Müslümanlar bir iç düşman, bir tehlike figürü olarak sunuluyor." Bouamama demokratik solun gösteriye verdiği desteği ise olumlu buluyor. "Fransız demokratik solunun bugün burada olmasının altının çizilmesi gerekiyor. Bazen belirsiz bir duruş sergileseler de bu saldırı karşısında tepkilerini koymaya karar verdiler. Çünkü toplum, aşırı sağın görüşlerine karşı gitgide gardını düşürüyor. Artık sağı aşarak sola da dokunan, zihinleri aşırı sağcılaştıran bir süreci yaşıyoruz."

Bununla birlikte sosyolog Bouamama, İslamofobi kavramı hakkında tartışılması gerektiğini belirtiyor. Ona göre İslamofobi Arap karşıtı ırkçılığın çağdaş şeklidir. "İslamofobi, bazılarının tartışmaya açmak istemediği konuları gizlemek için bir ekran tartışması görevi görüyor. Başka meselelerin gündem olduğu her dönemde İslam hakkında yeni bir tartışma ortaya atılıyor. 2004 başörtüsü yasasının onaylanması, ülkenin en büyük öğretmen greviyle eş zamanlı gerçekleşti. Her toplumsal saldırıda, İslam tartışmasına kalındığı yerden devam ediliyor."

İslamofobinin ikinci işlevi ise, birleşmesi gereken halk kesimlerini bölmek ve bölünmesi gereken kesimleri ise birleştirmek olarak özetlenebilir. Fransa'daki Müslümanların büyük çoğunluğu işçi sınıfına mensup. Ancak İslam hakkındaki tartışmalar ile Fransızların göçmenlere karşı kışkırtılması, işçi sınıfının kendi arasında bölünmesine ve sosyal mücadeleye örgütlenmesinin sekteye uğramasına neden oluyor. Yine aynı İslamofobik tartışmalar hâlihazırda bölünmüş olanları, örneğin bir sarı yelekle bankacıyı, Müslümanlara karşı birleştirebiliyor.

İslamofobinin üçüncü işlevi ise uluslararası düzeydedir. Hammaddeleri elde etmek için devletler arasında sert rekabetlerin yaşandığı bir devirdeyiz. İslamofobi, bu kaynaklardan zengin Müslüman ülkelere yapılmak istenen askerî müdahaleleri meşrulaştırmak için elverişli bir zemin hazırlıyor."

Belediye Seçimlerinde Müslüman Mahallerin Önemi ve Birleşen Mücadele Hareketleri

Bu protesto farklı görüşlerden insanları bir araya getirip bazı farklılıkları aşmalarını sağladıysa da, meselenin salt siyasi bir yönü de bulunuyor. Mart 2020'de Fransa'da belediye seçimleri yapılacak. Seçilmiş belediye yetkilileri, Fransız şehirlerinin yönetiminde üstlendikleri role ek olarak, senatörleri de kendileri seçtiklerinden ulusal düzeyde de önemli bir fonksiyona sahipler. Müslüman'ın yoğun olarak yaşadığı mahalleler sol partiler için bariz bir oy kaynağı. Bu nedenle bu mahalleler seçim sonuçları açısından da büyük önem arz ediyor.

Youssef Brakni uzun soluklu bir aktivist. Adama Traore adlı gencin gözaltındayken tutulduğu jandarma karakolundaki ölümünden sonra kurulan Adama Kolektifi'nin de bir üyesi. Youssef Brakni'ye göre geleksel partiler de mahallelerin siyasi özerkliğinden ve özerk listelerin oluşturulmasından korkuyor: "Adama Kolektifi bu yürüyüşün girişimcilerinden biri. Bayonne'de yaşanan terör saldırıları bağlamında yalnızca İslamofobi için büyük bir ulusal yürüyüş yapılması gerekiyordu. Bu terimi özellikle sol cenaha kabul ettirmeli ve sorumluluklarını üstlenmelerini sağlamalıyız. Bu terimin kabul görmesi, din eleştirisinin engellenmesi değil, facialara ve ölümlere yol açan özel bir ırkçılığın varlığının kabul edilmesi anlamına geliyor."

Göstericiler arasında bazı sarı yelekliler de vardı. Sarı yelekliler hareketi birinci yıl dönümüne yaklaşıyor; yoğun polis baskısına rağmen, Fransa'da bir yıldır her cumartesi gösteri yapıyorlar. Gerard Lipski onlardan biri. O da İslamofobiye karşı yürütenler arasındaydı. Gösterinin işçi sınıfı mahalleleri sakinlerinden sarı yeleklilere ve liberal politikalar ve cumhurbaşkanı Macron'un faaliyetlerinden şikâyet edenlere kadar pek çok farklı alanda mücadele eden kesimi bir araya getirdiğinden söz edebiliriz. Gerard Lipski Boyun Eğmeyen Fransa (FI) bayrağını sallıyor ve "Tüm ırkçılık karşıtı mücadeleleri destekliyoruz. Ayrıca Yahudi olmama rağmen Fransa Filistin Dayanışma Derneği'nin bir üyesiyim. Sarı yelekliyim ve 52. cumartesi gösterime katıldım. Her cumartesi Bretonya bölgesinden geliyorum. Bütün bu İslamofobi karşıtı, kamu harcamalarındaki açıklara yönelik ve sarı yelekliler hareketi tarafından verilen mücadeleler arasındaki bağ aslında hepsinin insanlık ve özgürlük aşkıyla ilgili olmasıdır. Şunu söylemeye hakkımız olduğunu ve söylememiz gerektiğini düşünüyorum ki; biz büyük bir gücüz, çünkü biz halkız."

İngiltere M&S Markasının Helal Hazır Y Ürünlerini T

© kenny1/shutterstock.com

MARKS & SPE

Leicester Üniversitesi Nefret Araştırmaları Merkezi'nde öğretim üyesi olan Dr. Chris Allen İslamofobi ve İslamofobik nefret suçları konularında çalışmalar yürütmektedir.

Yemek tartışıyor

Marks&Spencer firmasının geçtiğimiz ekim ayında helal hazır yemek alternatiflerini piyasaya süreceğini açıklamasının ardından ülkede helal gıda tartışması yeniden alevlendi.

Chris Allen*

İngiltere’de 36 mağazada hizmet veren Marks&Spencer (M&S) İngiltere’de HFA’dan (Halal Food Authority) “helal sertifikası” aldığı kendi markasına ait helal hazır yemek ürünleriyle ülkedeki ilk büyük gıda perakendecisi olacağını açıkladı. Markanın satışa sunduğu helal hazır yemek ürünleri arasında chicken arrabbiata, tavuk ve mantar tagliatelle ve tavuk çorbası gibi geleneksel Asya mutfağı dışındaki sevilen tarifler yer alıyor. M&S böylelikle, büyüyen helal gıda pazarında kendilerine yer edinerek ciddi bir ticari gelir elde etmeyi umduklarını açıkladı.

İngiliz tekstil ve gıda markası M&S daha önce de okul forması ürün seçeneklerine başörtüsünü eklemesi nedeniyle büyük tepki almış ve hakkında online kampanyalar başlatılmıştı. #BoycottMarksAndSpencer etiketiyle başlatılan en son sosyal medya kampanyasında ise katılımcıların markanın helal hazır yemek ürünlerine karşı çıkma gerekçeleri arasında hayvan haklarından, helal kesimin barbarca olduğu iddialarına kadar pek çok neden sıralanıyor. Bu etiket altında yapılan yorumların içeriğine bakıldığında, İngiltere’de aşırı sağın son yıllarda Müslümanları ve İslam’ı karalamak için kullandığı retorikte helal gıda ile ilgili öne sürdüğü iddialara benzer söylemler dikkat çekiyor.

İngiliz Medyasının Helal Et Alerjisi

İngiltere’de helal et ile ilgili ilk kamuoyu tartışması 2014 yılında the Sun gazetesinin “Pizza Express’in Helal Sırrı” başlıklı haberi sonrası yaşanmıştı. Gazete pizza zincirinin müşterilerinin bilgisi olmaksızın onlara helal et yedirdiğini iddia ederken, haberin akabinde bunun gizli bir bilgi olmadığı, aksine restoran zincirinin ürünlerinde 2 yıldır helal kesim tavuk kullandığını kamuoyuyla paylaştığı ve bu konuyla ilgili farklı zamanlarda Twitter üzerinden paylaşımlarda bulunduğu ortaya çıktı.

Buna rağmen, haber değeri olmayan bu olay sonrası İngiliz basını büyümekte olan bir helal histerinin ateşini körüklemiş oldu. BBC; Marks & Spencer, Tesco, Morrisons ve Waitrose gibi market zincirlerinin gizlice Yeni Zelanda’dan ithal edilen helal kuzu eti sattıklarına dair bir haber yayımladı. Bu haberi Daily Mail gazetesinin milyonlarca İngiliz’e bilgileri olmadan helal et yedirildiği haberi izledi. Ardından the Mail gazetesi İngiltere’nin süper marketlerinin Müslümanlar tarafından gizlice ele geçirildiğini iddia ettiği haberinde kullandığı helal sertifikalı mezbahalara ait fotoğrafların yanına “Yüzden fazla koyunun dinî ritüele uygun kesildikten sonra acı içinde can çektiği görüldü.” yorumunu düştü.

Bunlara ek olarak bir başka haberde Subway fast food zincirinin Müslümanlardan gelen baskılar sonrası yaklaşık 200 bayisinde domuz eti kullanımını yasakladığı öne sürüldü. Oysa ki M&S gibi Subway’in bu kararı da tamamen ticari amaçlar güdüyordu. Zira bahsi geçen bayilikler Müslümanların yoğun olarak yaşadığı ve domuz eti ihtiva eden yiyeceklerin tercih edilmediği bölgelerde yer alıyordu. Yapılan haberlerde dikkatlerden ka-

çan bu nokta, kararın yalnızca ticari kaygılarla alınan Müslüman müşterileri kazanma girişiminden başka bir şey olmadığıydı.

Müslüman Karşıtlığında Sembol Kavramı Helal Kesim

Helal kesim ve helal yiyecekler etrafında dönen histeri nöbeti derinleştikçe kamuoyu tartışmalarında kullanılan dilin aşırı sağ çevrelerce Müslümanlar ve İslam hakkında kullanılan söylem ve ifadelerle giderek daha fazla örtüştüğü gözlemleniyor. Aşırı sağın helal kesim ve bununla ilişkili uygulamaları Müslümanları kötülemek için nasıl kullanıldığına dair ilk örneği ırkçı İngiltere Ulusal Partisi’nin (İng. British National Party) 2005 yerel seçim kampanyalarında görmüştük. “İslam Out of Britain” (İslam İngiltere’den dışarı) başlıklı kampanyada helal kesim insanlık dışı bir uygulama olarak nitelendirilerek partinin bunu yasaklamak için lobi oluşturacağı vurgulanıyordu.

Üzerinden 10 seneden uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen ve bugün artık siyasi arenada bir etkisi kalmamış olan BNP helal kesimin yasaklanması için lobi çalışmalarına hâlen devam ediyor. Bugünlerde İslam karşıtı siyasi bir partiden çok hayvan hakları savunucusu olarak sahneye çıkan parti, bu yılın başında Belçika’nın helal kesimle ilgili olarak kendi politikalarını benimsediğini iddia etmişti.

BNP gibi İngiliz Savunma Ligi de (İng. English Defence League - EDL) helal kesim ve benzeri pratiklere etkin bir şekilde karşı çıkıyor. EDL kurulduğundan 2 sene sonra 2011 yılında helal kesim karşıtı bir kampanya (İng. “Halal Campaign”) düzenledi. Helal kesimin zalimce -ve daha da önemlisi koşer kesimden çok daha zalimce- bir uygulama olduğu savıyla ileriki yıllarda ortaya çıkacak benzeri diğer

“İngiliz kamuoyundaki helal gıda tartışmalarının büyük bölümünün İslamofobik olduğu ve Müslümanları ötekileştirme işlevi gördüğü bir gerçek.”

“Etiketlemeden helal et satma uygulaması kendi ritüellerini İngiliz toplumuna dayatmayı amaçlayan Müslümanlar tarafından yürütülen çok daha geniş kapsamlı ve sinsi bir planın varlığının kanıtı.”

kampanyalar arasında öne çıkıyordu. Helal et satan ve bunu ürün etiketinde belirtmeyen market ve restoranları tespit ederek taraftarları başta olmak üzere herkesi bu iş yerlerinin isimlerini açıklayıp onları boykot etmeye çağırıyordu. EDL’e göre etiketlemeden helal et satma uygulaması kendi ritüellerini İngiliz toplumuna dayatmayı amaçlayan Müslümanlar tarafından yürütülen çok daha geniş kapsamlı ve sinsi bir planın varlığının kanıtıydı. EDL’in lideri Tommy Robinson’un kendi ifadesiyle “sinsice ilerleyen şeriat” (İng. “creeping sharia”) İngiltere’de her alana nüfuz etmiş ve etmeye devam ediyordu.

Ancak aşırı sağcı Önce Britanya (Britain First) adlı hareketin helal et ve helal kesim karşıtlığı bu tartışmanın Müslümanları karalama amacıyla nasıl kötüye kullanıldığının anlaşılması için en iyi örneği sunuyor. Grubun 2016 yılında internet sayfasına yüklediği bir videoda grup üyelerinin Londra’da helal kesim yapan bir mezbahaya düzenlediği baskının görüntüleri yer alıyordu. Binaya zorla girerek İslam’ın “igrenç” ve “aşağılık”, helal kesimin ise barbarca olduğunu söyleyen Jayda Fransen adlı grup liderlerinden biri, İngiltere’de helal kesimhanelere ihtiyaç olmadığını, Allah’ın sahte bir tanrı ve şeytan olduğunu, mezbaha sahiplerinin terörizmi finanse ettiklerini ve İngiltere’nin Hristiyan bir ülke olduğunu iddia ediyordu. Tüm bu iddialar arasında dikkat çeken şey -en azından aşırı sağ için- helal kesimin Müslümanlar ve İslam’a isnat edilen birçok problem için ne derece sembolik bir anlama sahip olduğudur.

Kökleşmiş İslam Karşıtlığı

M&S’in yeni helal hazır yemek ürünlerini piyasaya sürme kararına karşı çıkan herkesin aşırı sağa destek verdiğini veya sempati duyduğunu söylemek yanlış olur. Şu hususta şüphe yok ki kesimhanelerde belli sıhhat standartlarının gözetilmesi gerekiyor ve ürünlerin daha düzgün etiketlenmesi konusunda da söylenecek pek çok şey var. Bununla birlikte, bir hayvanı öldürmenin hangi yöntemi gerçek anlamda “insancıl” kabul edilebilir bu da yine başka bir yerde tartışılması gereken ayrı bir konu.

Karşıt görüşlerin tümünü üzerinde düşünmeden topyekûn reddetmenin yanlış olabileceğini belirtsek de bu durum, İngiliz kamuoyunda tekrarlana gelen helal gıda karşıtı cinnet hâlinin büyük bölümünün İslamofobik olduğu ve Müslümanları ötekileştirme işlevi gördüğü gerçeğini değiştiriyor. Müslümanların ülkeyi ele geçirmeye çalıştığını iddia edenler için bu konunun oldukça elverişli bir saldırı imkânı sunduğu ve kötü niyetli aşırı sağcı retorik ile bugün M&S helal hazır gıda ürünlerine karşı çıkanların söylemleri arasında güçlü benzerlikler olduğu gerçeğini de kabul etmemiz gerekiyor.

Kamusal alanda vuku bulan çok daha tehlikeli bir dip akımın varlığı dikkate alındığında, meşru olanı gayrimeşru bir yolla savunmamak veya aşırı sağın durumu kendi ideolojik çıkarları için manipüle etmesine izin vermemek çok büyük önem arz ediyor. M&S kendi markasına ait helal sertifikalı hazır yemek ürünleri pazarlayan son perakendeci olmayacağı gibi, İngiltere’deki helal yiyecek tartışması da yakın zamanda sonlanacak gibi görünmüyor.

UNDES REP
ERAL REPUBLIC OF GE
PERSONAL AUSW
NTITY CARD / CARTE D

*Bir dönem Almanya'da ikamet etmiş olan Ahmet Aslan, Din Sosyolojisi alanında doktorasını tamamlamış olup gençlik, değerler ve göç sosyolojisi alanlarında araştırmalarını sürdürmektedir.

Göçmen Kökenlilik ve Göçmeyen Göçmenler

Uzunca bir zamandır göç ile iç içe olan Almanya, artık göçmeyen ve toplumun katılımcı bir kesimi olan göç kökenli kuşakları diğer nitelikleriyle değil, göç kökenli oluşlarıyla etiketliyor. Peki, göçmeyen göçmenler kimler ve göçmen kökenlilik ne demek?

Ahmet Aslan*

Almanya'nın toplumsal yapısı gereği göçmenliğe dair meseleler, ülkede sürekli gündemde. Göç ve göçmenlerle ilgili konular ise bütün toplumsal meselelerde olduğu gibi tek boyutlu ve tek taraflı değil. Bu hususa dikkat edilmediği her dönemde bireyler, toplumsal gruplar ve nihayetinde tüm toplum zaman zaman travmalara dönüşen ve telafisi imkânsız gibi görünen sorunlarla karşılaşılıyor. O hâlde toplumsal gruplara dair tüm tanımların açık, şeffaf ve ortak bir anlayışla yeniden yapılması gerekiyor.

Artık göçmeyen göçmenler, göçmenliği gelen kuşaklara miras bırakmaya devam ediyor, topluma aynı göz hizasında

müzakere ile katılmak isteyenler, hep göçmen kökenli olarak kalıyor. "İnsanlar, vatan(lar) inşa eder." sloganıyla tanışma ve güven eksenli bir alan açmak isteyenler, kimi zaman ötekileştiriliyor. Vatanın çoğulculuğuna vurgu yapanlar çifte vatandaş olamıyor. Sınırların aşıldığı bir dünyada popülizm yanlıları yeni görünmez duvarların yükseltilmesine çalışıyor.

Almanya'da doğdukları, resmen Alman vatandaşı oldukları ve burada büyüyüp eğitim aldıkları, hatta üniversite bitirip belli sosyal statülere ulaştıkları hâlde "Alman-Türkler" (Almanya Türkleri); kendilerini "yeni vatanda" her zaman mutlu hissetmiyor. Türkiye ile karşılaştırıldığında

Federal İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre Almanya'da yaşayan her dört kişiden biri göçmen kökenli.

ekonomik ve sosyal açılardan çok daha iyi şartlara sahip görünen göçmen kökenli yeni kuşaklar neden Almanya'da huzursuzlar? Yaklaşık 60 yıllık göç geçmişinden sonra kendilerine Almanyalı olarak bir gelecek inşa etmek isteyen birçok kimsenin toplumsal bariyerlerle karşılaşmaları işten bile değil.

Bireylerin yaşamında en köklü duygulardan biri aidiyet duygusu. Bütün göç tecrübelerinde gözlemlenebileceği gibi bu duygu tek boyutlu ve yüzeysel gelişmiyor. Hükümetlerin uyguladıkları politikalar, medyanın söz konusu meseleleri ele alışı, uzmanların uyuma ve katılıma dair analizleri bir şekilde gençlerin kendilerini Türkiye tarafına itilmiş hissetmelerine sebep olabilmekte. Hâlbuki geleneksel kimliklerin ulusal sınırlarla kayıtlı olmayabileceği, kimlik ve vatan kavramlarının coğrafi sınırları aşabildiği hatırlansa birçok sorun daha kolay çözülebilecek.

Göçmen Kökenlilik Ne Demek?

İstatistiksel amaçla ya da çeşitli toplumsal sorunların betimlenmesi ve analizinde yeni kavramlara ihtiyaç duyulması olağan bir durum olarak karşılanabilir. Ancak seçilen bu kavramlar zamanla işlevselliğini aşarak çok farklı anlam ve çağrışımlar kazanabilir, hatta giderek stereotipilere kaynaklık edebilir. İşte tam bu noktada "göçmen kökeni" (Alm. "Migrationshintergrund") kavramının doğuş sürecini ve anatomisini masaya yatırmak gerekir.

Federal İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre Almanya'da yaşayan her dört kişiden biri göçmen kökenli. Göçmen kökenli kavramı, Almanya'da yaşayanların Alman ve "yabancı" şeklinde kategorileştirilmesinin tamamlayıcısı ya da devamı olarak dolaşıma sokulmuş. Söz konusu kavram Alman ve

yabancı kavramlarından farklı olarak kişinin geçmiş yaşamına vurgu yapmakta. Mesela göçmenlerin çocuklarının çoğu, Almanya'da doğmuş ve doğumdan itibaren kendilerini diğer Almanlarla eşit statüde gösteren bir Alman kimliğine sahip kimseler. Buna rağmen onlar Alman değil; göçmen kökenli.

Federal İstatistik Dairesi bu toplumsal kesim için açık bir tanım yapmış. 2005 yılında yapılan bu tanım günümüze kadar birkaç kez hafifçe değiştirilmiş. İstatistik Dairesi, önceleri sadece Almanlar ve yabancılar arasında ayrım yapıyordu. Fakat bir süre sonra, çok sayıda (geç) yeniden yerleşim (Alm. "Spätaussiedler"¹) ve vatandaşlığa alma sebebiyle "yabancılar" kategorisi göçmenleri ve onların kuşaklarını tanımlamak için giderek işe yaramaz hâle geldi.

Bu tanıma göre 1949'dan sonra Federal Almanya Cumhuriyeti'nin şu anki sınırlarına göç eden tüm göçmenler, Almanya'da doğan tüm yabancılar ve kendisi Almanya'da doğup Alman pasaportuna sahip olan fakat anne-babasından en az biri göçmen olan ya da yabancı olarak Almanya'da doğmuş kimseler göçmen kökenli olarak nitelenmekte. Birçok yazar ve resmî kurum da kavramı bu şekilde ya da buna çok yakın bir şekilde tanımlamakta. Yine "geç göçmenlerin" Alman çocukları ile en az bir ebeveyni göçmen geçmişine sahip kuşaklar da bu toplumsal gruptan olarak değerlendirilmektedir.² Buna karşın, bu kavramın kapsamına tüm göçmenlerin ve bütün göçmen kuşaklarının dâhil edilip edilmeyeceği konusunda mutabakat bulunmamakta. Yine aynı kaynaklarda kavrama dâhil edilmeyen bireyleri tanımlamak için hangi kriterlerin kullanılacağı ise ayrı bir ihtilaf konusu.

Aktüel Durum

2018 yılı itibarıyla Almanya'da, bir önceki yıla göre %2,5'lik bir artışla, yaklaşık 20,8 milyon insan göç geçmişine sahip. Yukarıda da açıklandığı gibi en kısa tanımla "bir kişinin kendisi veya en az bir ebeveyni Alman vatandaşlığı ile doğmamışsa" o kişi göçmen kökenli. Diğer bir ifade ile 2018'de Almanya'daki her dört kişiden biri göçmen kökenli. Göçmen geçmişi olan 10,9 milyon Alman'ın yaklaşık yarısı doğumundan bu yana Alman vatandaşlığına sahip (5,5 milyon). Bu kişiler, en az bir ebeveyni yabancı olan, sonradan Alman vatandaşlığı alan, evlat edinilmiş olan, (geç) yerleştirme yahut yeniden yerleştirme yoluyla Almanya'da yaşayan kimseler.

Almanya'da yaşayan ve göçmen kökenli 20,8 milyon insandan yaklaşık 13,7 milyonu Almanya'da doğmamış, bizzat kendileri göç tecrübesi yaşamış kimseler. Bu göçmenlerin %48'i, en önemli göç nedeni olarak ailevi sebepleri göstermekte. %19'u ise Almanya'daki istihdamı veya istihdam arayışını göç sebebi olarak belirtmekte. Yine bu göçmenlerin %15'i ise iltica eden göçmenlerden oluşurken, %5'i ise Almanya'ya çeşitli seviyelerde eğitim için geldiklerini belirtmekte.

Tevarüs Edilen Kimlik: Göçmen Kökenli

Yukarıdaki tanıma göre, sadece bir ebeveyni göçmen olsa bile, göç geçmişine sahip kişiye göçmenlik anne-babasından miras kalıyor ve bunun tanımı da hazır: "tek taraflı göçmen kökenli" (Alm. "einseitiger Migrationshintergrund"). İstatistik dairesine göre bir kimse Alman vatandaşlığı ile doğarsa bu miras devam etmiyor. Ama pratikte yapılandırılan etiket, miras olarak sürüyor. Aslında Birleşmiş Milletlerin bu konudaki tanımı daha basit: Yurt dışında doğmuş kimse "göçmen kökenli"dir.

Almanya'da yeni kuşaklara "göçmen" demenin anlamsızlığı zamanla belirginleşince "göçmen kökenlilik" kategorisi türetili. "Göç-ötesi toplum" kavramlaştırılmasının yapıldığı günümüzde göçmen kökenliğin işlevini koruması zor görünüyor. Ancak şu da bir gerçek ki bireylerin tüm varoluşlarıyla yaşadıkları bir süreç olan göçmenlik, özellikle

de köken ülkelerle bağın ve iletişimin kolay olduğu günümüzde öyle kolayca tanımlanabilecek bir kimlik kategorisi değil. Belki biraz da bu sebeple kimse dedesinin köken ülkedeki hatıralarıyla karşılaştığında göçmen geçmişini hatırlamadan edemiyor.⁵ Bu sebeplerle içinde doğduğu yeni vatanda ve Türkçeden daha iyi konuştuğu Almancasıyla yeni kuşakları kendilerine rağmen göçmen kökenli diye tanımlamak istatistikçi yararcılığından başka bir şey değil.

İstatistikten Sosyolojiye

Göçmen kökenli denildiğinde yukarıda görüldüğü gibi Alman toplumunun önemli bir kesimini içine alan bir kategoriden söz edilmekte. Bu kategorileştirmeden sonra ise sıra; bu toplumsal kesimle Alman ve yabancı olarak belirlenen diğer toplumsal kesimler arasında eğitim, istihdam, ekonomik durum gibi çalışma hayatının ve toplumsal hayatın çeşitli alanlarında mukayeseler yapmak gelmektedir. Böylelikle toplumsal yapının görünümü tespit edilerek toplumsal sorunlara çözümler geliştirilmeye çalışılmakta ve gelecek projeksiyonları çizilmektedir.

Bu noktada karşımıza sosyal eşitsizliğin kökenlerini, çeşitli tarihi dönemlerdeki görünümelerini inceleyen toplumsal tabakalaşma, stereotip, ön yargı ve ayrımcılık gibi olgular çıkmaktadır. Göçmen kökenli tanımlamasının analizinde, söz konusu kavram ve konuların göz önünde tutulması hayati öneme sahip.

Alman toplumuna dair yapılacak analizler ya da politik düzenlemeler hiçbir zaman Alman Anayasasının üçüncü maddesinde verilen açık ve güçlü söze karşıtlık oluşturamaz: Hiç kimse; kökeni, dini, cinsiyeti, vb. kimliksel özellikleri sebebiyle ayrımcılığa uğratılamaz. Diğer taraftan günümüz Alman toplumu, çoğulculuk konusundaki pozisyonunu netleştirmek durumundadır. Unutulmalıdır ki Alman Anayasası, 1949'da tercihinin çoğulcu demokrasiden yana yapmıştır.

Anayasa'da yer alan ifade, toplantı ve gösteri özgürlüğü ve insan onuru vurgusu Almanya'nın göç meselesi bağlamında olmaksızın da çoğulculuğu tercih ettiğinin diğer kanıtıdır. Kısacası

Almanya, eğer aşırı sağcıların tektipleştirici ideolojisi esas alınmıyorsa hep çoğulculuktan yana olmak durumundadır.⁴ Bu noktada göç ve göçmenliğe dair meseleler bütün bunların sınanmasına imkân tanımaktadır.

Üstü Örtülen Toplumsal Eşitsizlikler

Toplumsal yapının ve bu yapıda görünen değişimin anlaşılmasında önemli bir yere sahip olan tabakalaşma, aynı zamanda toplumda görülen eşitsizliklerin analizi için de açıklayıcı bir çerçeve sunar. Sosyolojinin öncüleri, toplumsal tabakalaşma konusunda kuramlar geliştirmişlerdir. En ilkelinden en modernine kadar bütün insan topluluklarının da belli bir tabakalaşma düzeninin mevcut olduğu sosyolojik bir gerçektir.

Toplumsal tabakalaşma sistemi; otorite, saygınlık, statü ve güce göre nüfusun farklılaşmasının hiyerarşik olarak sınırlanması şeklinde düşünülebilir. Böylelikle tabakalaşma; maddi ya da simgesel ödüllere erişebilme açısından toplumsal gruplar arasında ortaya çıkan yapısal eşitsizliklerin oluşum süreci olarak belirlenmektedir. Tabakalaşma ile toplumsal eşitsizlikler tekrar tekrar üretilmektedir. Nihayetinde toplum, tabakalaşmayla eşit olmayan toplumsal etki ve hayat şanslarına sahip insan katmanlarına bölünmektedir.

Toplumda eşitsizliği doğuran sebepler anlaşılmadan tabakalaşma olgusunun anlaşılması son derece zordur. Modernleşme süreçleriyle tabakalaşmayı doğuran etki ve nedenlerin giderek daha karmaşık hâle gelmesi sonucu tabakalaşma olgusunun anlaşılması güçleşmektedir.

Sonuç olarak Alman toplumunu “Almanlar”, “yabancılar” ve “göçmen” kökenliler olarak kategorileştirerek istatistiksel analizler yapmak; sosyolojik bakış açısıyla toplumda var olan cinsiyet,

servet, ırk, renk, sınıf, statü, itibar, tabaka, gelir durumu, eğitim durumu gibi farklılıklarla kendini gösteren toplumsal eşitsizlik olgularının incelenmesi ve sorgulanmasını engelleyebilmektedir. Hatta bu durum toplumsal eşitsizliklerin üstünün örtülmesine sebep olabilmektedir.

Stereotipler

Toplumsal gruplar üzerine söylemler üretilirken oldukça dikkatli olmak gerekiyor. Zira sosyal psikoloji literatürü, insan zihninin toplumsal gerçekliği nasıl manipüle ederek kavramaya çalıştığının örnekleriyle dolu. Göçmen kökenli sınıflaması da bu süreçten azade değil. Her ne kadar istatistiksel olarak anlamlı görünse de bu tür sınıflamalar; doğrudan bir gözlemle kavranamayacak, son derece büyük ve karmaşık olan sosyal gerçekliğin eksik ya da yanlış anlaşılmasına hizmet edebilmekte. İşte bu noktada karşımıza stereotip kavramı çıkmakta.

Türkçeye “kalıp yargı” ve “tek tipleştirme” olarak çevrilen stereotip, yarısı sosyal çevre, diğer yarısı ise kişinin kendisi tarafından oluşturulmuş “kafamızdaki resimler” olarak tanımlanmaktadır. Stereotipler, önceden var olan kültürel temsillerden süzülerek meydana gelmektedir. Buradan hareketle stereotipler, dış sosyal gerçekliğin basitleştirilerek algılanmasını kolaylaştıran ve biz istesek de istemesek de zorunlu olarak devreye giren eksik sematik temsiller olmaktadır.⁵

Sonuç olarak politikacılar ve medya başta olmak üzere tüm toplumsal aktörler insana, insan birlikteliklerinden oluşan topluma dair analiz ve söylemler geliştirirken son derece dikkatli olmak zorunda. Zira bunlara dair gerçekliğin sayılara ve kategorilere indirgenemez karakterleri var. Ayrıca bireylerin kendilerini tanımladıkları şekilde toplumda muamele görmek gibi bir hakları da olmalı.

Resmî tanıma göre bir kişinin kendisi veya en az bir ebeveyni Alman vatandaşlığı ile doğmamışsa o kişi göçmen kökenli olarak tanımlanmaktadır.

Kaynaklar

1. "Aussiedler" veya "Spätaussiedler" olarak, 1950 yılından bu yana (eski) Doğu Orta, Güneydoğu ve Doğu Avrupa Komünist devletlerinden Federal Almanya Cumhuriyeti'ne göç etmiş olan halklar kastedilmektedir. Kamu söyleminde, bu terim 1950'lerden bu yana "Aussiedler" ile eşanlamlı olarak kullanılmıştır.
2. Bundeszentrale für politische Bildung, Bevölkerung mit Migrationshintergrund I. Bonn: 2008.
3. Bu söylediğimizin örneklerini Amin Maalouf'un "Yolların Başlangıcı" adlı biyografik özellik de gösteren romanında okumak mümkün.
4. Bkn. Frankfurter Rundschau'da Prof. Naika Foroutan ile yapılan mülakat: "Wer Deutschland bewohnt, ist Deutscher", <https://www.fr.de/kultur/integrationspolitik-wer-deutschland-bewohnt-deutscher-13058266.html>, (Erişim: 04.10.2019).
5. Asum Yapıcı, Din Kimlik ve Ön Yargı: Biz ve Onlar. Adana: Karahan Kitabevi, 2004, ss.9-13.

EN HÜZÜNLÜ GÜNÜNÜZDE YANINIZDAYIZ

IN SCHWEREN STUNDEN SIND WIR BEI IHNEN

HERKES ÖLECEK YAŞTADIR
DER TOD KENNT KEIN ALTER

RESMÎ İŞLEMLER
BEHÖRDENGÄNGE

DİNÎ VECİBELER
RELIGIÖSE VORSCHRIFTEN

NAKİL
ÜBERFÜHRUNG

TESLİM
ÜBERGABE

UKBA Cenaze Yardımlaşma Derneği | Cenaze Hizmetleri

UKBA Bestattungshilfeverein e. V. | Bestattungskostenunterstützungsgemeinschaft (BKUG)

Colonia-Allee 3 | D-51067 Köln | T + 49 221 942240-430 | F + 49 221 942240-429 | cenaze@ukba.eu | www.ukba.eu
Amtsgericht Köln VR 17561 | Kreissparkasse Köln | IBAN: DE37 3705 0299 0149 2829 41 | BIC / SWIFT: COKSDE33

Hani Gidecektiniz?

KA LIYO RUZ!

Kimi göçmen kökenli bugün kendisini Alman olarak tanımlarken, kimi ise daha heterojen tanımlamaları tercih ediyor. Göçmen kökenli genç neslin aidiyet ile yabancılık arasında yaşadıkları duyguları, zorlukları, ikilemleri ve umutları Türkiye, Fas ve Rusya kökenli gençlerle konuştuk.

Hatice Çevik*

*Hochschule-Niederrhein'da yüksek lisans İletişim Tasarımı öğrencisi ve illüstratör olan Hatice Çevik Perspektif redaktörlerindendir.

ilk nesil ellerinde bir bavul umut ve hedefle Sirkeci Garı'nda 11. perondan kalkan Almanya trenine atlayıp yol, iz bilmeden geldikleri bu topraklarda bugün onların torunları kök saldı. Bu topraklarda yuva kurdular, yaşamışlıklar biriktirdiler. "Almanya'da yabancı, Türkiye'de Almanca" klişesi dışına çıkan, Almanya'da doğup büyüyen, okuyan, çalışan ve Almanya'yı da vatan bilen bir nesil yetişti.

Bugün neredeyse dört nesildir Avrupa'da varlık gösteren göçmen kökenliler yaşadıkları ülkelerde bir farklılık oluşturuyorlar ve artık o toprakların kalıcı birer parçası hâline geldiler. Örneğin Almanya'da yaşadıkları ülkenin sistemini çok iyi tanıyan, Almancayı anadilleri olarak tanımlayan, Almanca rüya gören ve okulda aynı sırayı paylaştıkları Alman arkadaşlarından neredeyse hiçbir farkı olmayan bir nesille karşı karşıyayız. Buna rağmen bir seçim yapmak zorunda bırakılan ve hâlâ "Aslen nerelisin?" ya da "Almancayı ne kadar da iyi konuşuyorsun!" yorumlarına muhatap olan bir nesil.

"Hayatın Her Alanında Temsil Edilen Bir Nesil"

"Göçmek bilmeyen göçmenler" olarak tanımlanabilecek bu genç nesil gitmekle kalmak arasında bir yerdeler. İkinci sınıf insan muamelesine tabi olmak istemeseler de her zaman aynı sırayı paylaştıkları Alman arkadaşlarından daha fazla çalışarak kendilerini ispat etmeleri gerektiğinin farkındalar. Basit bir ev arayışı onlar için sanıldığı kadar basit olmayabiliyor. Zira davranışları ve düşünme tarzları her ne kadar nesilden nesile çoğunluk toplumuna ve Alman kültürüne daha fazla intibak etmiş olsa da, onları ele veren isimleri,

göz renkleri, saç renkleri ve ten renkleri var.

Genç nesil göçmen kökenliler Alman toplumunda bir yenilik teşkil ediyor aslında. Türkiye kökenli Zeynep Çiçek'e göre zaten bir yenilik teşkil etmesi de gerekiyor, "Aksi takdirde gelişimi durduran bir nesil olurduk. Bizim kuşak günlük hayatın her yerinde temsil edilen bir nesil. Sinemalarda, müzelerde, spor kulüplerinde, siyasi arenada ve daha nice yerde oluşumuz, bizim neslimizi karakterize eden bir durum. Biz yaşadığımız bu topluma şekil vermek isteyenlerdeniz ve bizim geri dönme gibi bir planımız yok. Sonuçta burası bizim de vatanımız." diyerek ifade ediyor düşüncelerini.

Kübra Sağ ise "Dedelerimiz gelip, çalışıp, biraz para biriktirip döneceklerdi. Bizi kimse hesaba katmamıştı. Bizler kendimizi Almanya'nın bir parçası olarak tanımlıyoruz ve büyük dedeleri Almanya'da doğup büyümüş insanlardan hiçbir farkımız yok. Bu ülkeye karşı beklentilerimiz diğer insanlarınkinden farklı değil." şeklinde dile getiriyor duygularını. Fas kökenli Faiza Khnafsi'ye göre kendi neslini tanımlayan en belirgin özelliklerden bir tanesi "başarılı olma isteği". Bilhassa eğitim konusunda ailelerin çocuklarını ciddi manada destekleyerek, aile içerisinde akademik eğitim seviyesine ulaşan bir nesil yetiştirme çabasında olduğunu belirtiyor.

Almanya'da doğan ve yetişen nesil kendilerini köken ve doğup büyüdükleri ülkeleri simgeleyen iki sandalye arasında sıkışıp, ikisi arasında bir tercih yapmak zorunda bırakıldıkları durumlarla sıkça karşı karşıya kalıyorlar. Almanya'ya ait olduklarını her defasında kanıtlamak zorunda hissediyorlar, zira bu nesil Almanya'nın bir parçası

olarak kabul görmek istiyor, bu toprakları vatan olarak kabul ediyor, hatta kendilerini Alman olarak algılayıp, tanımlıyorlar. Rus Kökenli Regina Schwab kendisini bir Rus'tan çok Alman olarak hissettiğini söylüyor ve bu neslin birçoğu Regina ile aynı duyguları paylaşıyor.

Kübra bu konuya ilişkin "Bizi hâlâ göçmen ve göçmen çocukları olarak görüyorlar. Fakat bizi biz yapan şey göçmen kökenimizden çok daha fazlası. Bizim önümüze koymaya çalıştıkları çift kimlik mecburiyeti ile savaşıyoruz. Bize Alman olduğumuzu; ama yeterince de Alman olamadığımızı ima ediyorlar. Yani hem Türküz hem Almanız; 'Almantürkler'iz (Alm. "Deutschtürken")." Kübra'nın söylediklerinden de anlaşıldığı üzere hem ailelerin hem de Alman toplumunun bu nesilden ayrı ayrı beklentileri var.

Regina bu durumun kendisi için artık olağan bir hâl aldığını belirterek, "İnsan Almanya'da Alman, Rusya'da da Rus olmaması durumuna alışıyor." diyor. Bu durumda kişiyi "yabancı" kılan unsurlar bazen konuşurken duyulan hafif bir aksan ya da davranış biçimi olabiliyor.

"Bir Lisan Bir İnsan, İki Lisan İki İnsan"

Regina'nın anaokulunda yaşadığı sorunlar sonrası ailesi Almanca öğrenmesi için tek dile, yani Almancaya ağırlık vermiş. Bilhassa dil konusunda aileler çoğu zaman ikilemde kalıyor. Köken anadile ağırlık verilip, anaokuluna başladıktan sonra doğal olarak ortaya çıkan sorunlar ailelerin gözünü korkutup tamamen Almanca konuşmaya

yönelmesine neden oluyor. Tek dile verilen ağırlık ise çocukların ilerleyen zamanlarda köken anadile hâkimiyet, özgüvenli konuşma ve anlama becerilerinde gerilemelere neden oluyor. Bir zaman sonra kelime dağarcıkları daralıyor ve kendilerini anadillerinde rahat ifade edemedikleri için veya konuşurken yapacakları hatalardan dolayı ayıplanmak endişesiyle çekinip tamamen konuşmamaya başlıyorlar.

Anadili Regina ve Faiza için farklı anlamlar barındırıyor. Regina "İnsanın anadili doğduğu yerde konuşulan ve ailesinin konuştuğu dildir." diyor. Faiza ise anadile daha özel bir anlam yüklemiş görünüyor: "Anadil değer verdiğim insanlarla konuşmak için kullandığım dildir." diyor. "Ben her yerde anadilimin Almanca ve Arapça olduğunu yazıyor ve söylüyorum, çünkü ben bu iki dille yetiştim. Bana göre bu dillerin biri bir diğerine üstün değil, böyle bir sınıflandırmayı yanlış bulduğum için ikisini de anadilim olarak tanımlıyorum."

Kübra için hem Türkçe hem Almanca anadilini teşkil ediyor. Çünkü insanın iki dilli yetişmesini bir ayrıcalık olarak gören Kübra'ya göre "Bir lisan bir insan, iki lisan iki insan." Zeynep bu konuda köken anadiline farklı bir mana yüklüyor. Türkçe onun için sevgiyi ifade eden bir dil. Okulda, üniversitede daima Almanca konuşması ve okuması kendisini akademik seviyede daha güçlü ifade etmesini sağlıyor. Ancak evde daima Türkçe konuşulması onun sevgiyi ve sair duygularını Türkçede daha iyi ifade edebilmesine neden olmuş. Dolayısıyla Türkçe ile daha duygusal bir bağ kuruyor Zeynep.

"Tek dile verilen ağırlık çocukların ilerleyen zamanlarda köken anadile hâkimiyet, özgüvenli konuşma ve anlama becerilerinde gerilemelere neden oluyor."

“Almanca Gerçekten Çok İyi”

Aksanlar ve lehçeler bir dilin kültürel zenginliğini gösterir. Genç göçmen kökenliler sürekli Almancalarının ne kadar iyi olduğuna dair çeşitli yorumlar duyarlar. “Almanca gerçekten çok iyi!” yorumu Almanya’da doğup büyüyen genç nesil için ilk bakışta pozitif olarak görülse de aslında fazlaca ön yargı yüklü bir değerlendirmedir.

Faiza, bu çok bilindik yorumla ilgili duygularını şu cümlelerle ifade ediyor: “Bu yorum her yapıldığında duymazlıktan gelmeye çalışıyorum; fakat yine de bu yorum sonrası kendimi ispat etmek zorundaymışım hissine kapılıyorum. Her defasında karşımdaki insana benim farklı olduğumu nasıl ispat edebilirim diye düşünüyorum. Biliyorum bu yanlış, ama kendimi ispat etme isteği hep benimle birlikte. Sonunda kendimi sadece kırlmış ve rencide edilmiş hissediyorum, çünkü karşımdaki insan ben kendisiyle konuşmadan önce benim bir dili yeterince iyi konuşabilme kapasitemden ve becerimden şüphe etmiş olduğu için beni duyunca şaşırarak böyle bir yorum yapma gereği duyuyor.”

“Hayır Onu Sormuyorum, Aslen Nerelisin?”

Göçmen kökenli insanların en sık karşılaştıkları sorulardan biri de, aslen nereli olduklarıyla alakalı. Bu soruya cevaben Almanya ya da Almanya’nın herhangi bir şehri söylendiği takdirde, hafif bir gülümseme eşliğinde soru tekrarlanıyor. Anlaşılan o ki soru sahibi dedenizin aslen nereli olduğunu duyana kadar cevabınızdan tatmin olmayacak. Bu sorunun bu denli ısrarla sorulması, sizin dış görünüşünüzle bir Almanca benzemediğinizi, bir Alman kadar iyi Almanca konuşmadığınızı veya yeterince Alman gibi davranmadığınızı ima ediyor.

Genç göçmen kökenliler için bu soru çoğu zaman kimlik krizlerine sebep olabiliyor. Zeynep için bu soru farklı duygular çağırıştırıyor ve bu durumu şu cümlelerle ifade ediyor: “Uzun bir gün sona ermiş. Üniversiteden çıkmışsın, trene biniyorsun, birine yardım ediyorsun, muhabbet etmeye başlıyorsun ve sonunda ‘Aslen nerelisin?’ sorusu kendimi bir penceresi olan paralel

dünyaya itelenmiş hissetmeme sebep oluyor. Çünkü bu pencereden hem izleyip hem izlenebilmem sağlanıyor. Bu alan içerisinde kaldığım sürece tolere ediliyorum. Bu tolerans paralel dünyada kaldığım sürece geçerli oluyor.”

Faiza, iki farklı kökene sahip olmayı “hem bir armağan hem de bir lanet” olarak tanımlıyor. Kimliklerinde farklı kökenleri barındıran insanlar hayata daima iki farklı pencereden, iki farklı perspektiften bakmayı öğreniyorlar. Bu iki farklı kökenin birleşiminden yepyeni değerler ortaya çıkıyor. Faiza bu konuya dair düşüncelerini ve bakış açısını da bu iki ayrı perspektifin neticesi olarak belirtiyor. İki tarafın da kendisi için öneminden bahsediyor Faiza, her iki kökenin de kendisini ayrı nitelikler ve avantajlarla donattığı kanaatinde. Bilhassa Almanya’ya göç eden ve gelecek nesiller için çok önemli ve değerli çalışmalar yapmış olan dedelerimiz, annelerimiz ve babalarımızın, bizim bugün toplum içerisinde uyum sağlama isteğimizin oluşmasına vesile olduklarının da aynı zamanda altını çiziyor.

İrkçılık ve Kimlik Bunalımı

Son zamanlarda ırkçılığın artması toplumsal olarak gergin bir atmosfere sebep oluyor. Üçüncü ve dördüncü nesil bugün hâlâ zamanında dedelerinin maruz kaldığı “Geldiğiniz yere geri dönün!” şeklinde dışlama ve nefret içeren söylemlere maruz kalıyor ve bu onların kimlik bunalımı yaşamalarına sebep olabiliyor. Çünkü göçmen dedelerinin aksine onların geldikleri, dolayısıyla geri dönüş yapabilecekleri Almanya dışında bir ülke yok.

Kimisi için Almanya ikinci bir vatan, kimisi içinse vatan sevdiklerinin olduğu yer. Faiza için vatan bir yerden ziyade sevdiği insanlar; her insan bir vatan, bir duygu, bir yaşanmışlık. Kübra için vatan Konya ile Dortmund. Zeynep için vatan Türkiye; Regina için Almanya. Dolayısıyla herkes kendi “vatanıyla” yaşadığı tecrübeler doğrultusunda kimliğine ve anadiline farklı manalar yüklüyor. Vatan kabul ettiği coğrafyada nasıl bir insan olmak istediğinin, kim olmak istediğinin hikâyesini anlatıyor.

Almanya Örneğinde Göç ve Değişim

© Rawpixel.com/shutterstock.com

*Göç araştırmaları ve Türkiye uzmanı olan Dr. Yaşar Aydın
Protestan Yüksekokulu'nda görev yapmaktadır.

Göç süreçlerinin köklü değişikliklere yol açtığı bilinen bir gerçek. Bu değişim göçmenlerde, köken toplumlarında ve de yerleştikleri ülkelerin toplumlarında gözlemlenebilir. Almanya'daki göç hareketleri bu bağlamda önemli bir örnek.

Yaşar Aydın*

Göçün, ekonomik ve sosyal dinamizme yol açtığı, toplumların hem demografik ve sosyal yapısını hem de kültür dokusunu değiştirdiği günümüzde iyi bilinen sosyolojik bir olgu. Göç süreçleri açık uçludur; ancak olası sonuçları üç farklı yönelime mukabil üç başlık altında toparlanabilir: Bunlardan birincisi göçmenlerin göç ettikleri toplumla az çok uyumlu bütünlüğü olarak tanımlayabileceğimiz entegrasyondur. İkincisi, göçmenlerin içinde bulundukları toplumun kültürel ve sosyal dokusu içinde eriyip gitmeleri, önceki kimliklerini tamamen yitirmeleri, yani asimilasyon. Üçüncüsü ise göçün toplumsal ayrışmaya yol açması, göçmenlerin toplumsal katılım ve siyasi süreçlerden dışlanması sonucu gerçekleşen ayrışma/segregasyon ve marjinalleşmedir.

Ancak göç süreçleri her hâlükârda köklü değişikliklere yol açarlar. Hem göç edenlerde hem de göçmenlerin geldikleri ve yerleştikleri ülkelerin toplumunda derin toplumsal değişimler meydana gelir. Bütün bu saydığımız süreç ve sonuçları Almanya bağlamında da gözlemlemektediriz.

Göç Ülkesi Almanya

Alman siyasi karar vericiler Almanya'nın bir göçmen ülkesi olduğunu ancak 2000'li yıllarda ve gönülsüz bir biçimde kabul etmiş olsalar da Almanya 1955'ten sonra ülkeye gelen "misafir işçilerden" önce de bir göç ülkesiydi. İkinci Dünya Savaşı'nın askeri hezimet ve yıkımı sonrası kurulan Almanya Federal Cumhuriyeti'nin (1949) nüfusunun önemli bir bölümü – 12 ile 14 milyon arası bir nüfustan söz edilmekte – Doğu ve Orta Avrupa'da yüzyıllardır yerleşik oldukları yurtlarından sürülen Alman mülteci ve göçmenlerden oluşmaktaydı.

Söz konusu kitlesel göç hareketi Almanya'nın

oluşumunda etkin olmuştur. Buna bir de Sovyet işgal bölgesinden (sonraki Demokratik Almanya Cumhuriyeti) batıya göç edenleri eklemek gerekmektedir. Ancak bu ilk göç dalgasının sonrakilerden farkı, göçün nedeninin Almanya'nın savaş ve toprak kaybı olması ve göçmenlerin Alman etnisitesine dâhil olmalarıydı. Dolayısıyla bu kişilerin toplumla bütünleşmeleri sürecinde yerelde kısmi gerilimler yaşansa da bu süreç, sonraki dönemdeki göç hareketlerine kıyasla hızlı ve başarılı bir biçimde gerçekleşmiştir.

İkinci büyük göç hareketini ise 1955'ten itibaren gerçekleşen "misafir işçi" göçü oluşturmıştır. 1955'te Almanya ile İtalya arasında yapılan işçi alımı sözleşmesi kapsamında İtalya'dan göç başlamış, bunu, benzeri anlaşmalar sonucu İspanya ve Yunanistan'dan göçler izlemiştir. 30 Ekim 1961'de ise Almanya, Türkiye ile işçi alımı sözleşmesi imzalamış ve bu tarihten sonra Almanya'daki Türk göçmen sayısı hızla artmaya başlamıştır.

Almanya'yı Göç Alımına İten Nedenler Neydi?

Almanya'yı "misafir işçi" alımına iten neden ve motivasyonları iki başlık altında toplayabiliriz. Bunlardan ilki, iktisadi nedenler: İkinci Dünya Savaşı'nın yıkımından sonra Amerikan Marshall Yardımları sonucu hızlı bir kalkınma ve büyüme dinamizmi yakalayan Batı Almanya, gittikçe daha fazla iş gücüne ihtiyaç duymaktaydı. Bu iş gücü açığını kapatmak için yurt dışından işçi alımına gidildi. Ancak burada bir noktaya işaret etmekte fayda var. Almanya'nın önünde yurt dışından işçi alımı dışında başka bir seçenek daha durmaktaydı: Sanayinin modernizasyonu ve emek yoğunluklu üretimden teknoloji yoğunluklu bir üretime geçiş. Bu yöntem bekleneni karşılar mıydı o ayrı bir tartışma konusu, ancak ikinci bir seçenek olarak mevcuttu.

Yurt dışından işçi alımının siyasi boyutları da

vardı kuşkusuz. Bunların başında ise 1950'li yıllarda sendikaların bir hayli örgütlü ve güçlü olmaları gelmektedir. İşçi sendikaları, ayrıca siyasi yelpazenin sol kanadıyla da – Sosyal Demokrat Parti (SPD) ve daha sonra kapatılacak olan Almanya Komünist Partisi (KPD) ile – sıkı ilişki içinde olduklarından muhafazakâr iktidar tarafından kuşkuyla karşılanmaktaydılar. Dolayısıyla yurt dışından işçi alımının sendikaların ve sol partilerin gücünü dengelemek gibi bir siyasi motivasyonu da vardı. Kaldı ki o dönem işveren dernek ve örgütleri ile merkez sağ partileri işçi alımı sözleşmelerini savunurken, sendikalar ve sol partiler ise buna karşı kuşkucu bir tutum içindeydiler.

Almanya'nın Türkiye ile işçi alımı sözleşmesi yapmasının ardında jeopolitik düşünceler de yatmaktaydı. Burada işçi alımı ile Türkiye'deki iş piyasasını rahatlatmak ve dolayısıyla NATO müttefikini siyasi bakımdan istikrarlı kılmak hedefi de yatmaktaydı. Türkiye, NATO açısından ve Avrupa'nın güvenliği bakımından önemli olmasa idi, Türkiye yerine başka bir ülke tercih edilebilirdi. Ayrıca o dönem Türkiye, laik bir toplum ve ülke olarak algılanmaktaydı Avrupa ve Almanya'da. Örneğin Türkiye'ye din perspektifinden bakılsa idi, muhtemelen işçi alım sözleşmesi yapılmazdı.

Diaspora Oluşumu

1955 sonrası gerçekleşen göç hareketleri sonucu Almanya'da hatırı sayılır bir göçmen topluluğu ortaya çıktı. 2018 yılı itibarıyla Almanya'daki yabancı uyruklu nüfus 13,7 milyondur ve bu, toplam nüfusun %16,6'sına tekabül etmektedir. Toplam göçmen kökenli nüfus ise toplam nüfusun %25,5'ine, yani dörtte birine tekabül etmektedir. Bunların arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları 1,33 milyon ile ilk sırada yer almaktadır. Bunları 758 bin ile Polonyalılar ve 655 bin ile Suriyeliler takip etmektedir. Ancak Alman vatandaşı Türkiye kökenlileri de saydığımızda Almanya'daki Türkiye kökenlilerin nüfusu üç milyonu geçmektedir.

Göç Almanya toplumunda sadece sayısal olarak, yani demografik bir değişime yol açmadı, kentlerin coğrafi yapısında da gözle görülür farklılıklar yarattı. Göçmenlerin açtığı ve işlettiği lokantalar, dükkânlar, kuaförler vs. şehrin görünümünü değiştirmiştir. Örneğin Köln kentinin silüetinde artık sadece Köln Katedrali değil, aynı zamanda DİTİB Köln Merkez Camii de yer almakta. Bu, zamanla Köln algısını ve imajını da değiştirecektir.

Göç, siyasal değişimleri de beraberinde getirmektedir. Almanya bağlamında bunun belki de en önemli boyutu Alman vatandaşlığı yasasının değişime uğramış olmasıdır. 2000 yılında yürürlüğe giren yeni vatandaşlık yasasına göre aileleri belirli bir süreden beri yasal bir biçimde Almanya'da ikamet eden ailelerin yeni doğan çocuklarına Alman vatandaşlığı verilmektedir. Geçmişte kan bağına göre düzenlenen Alman vatandaşlığının, tarihte ilk defa toprak esasına göre verilmesi göçün yol açtığı değişimin bir sonucudur.

Göç Dinamiklerinin Değişimi

Göç hareketleri sadece söz konusu toplumları ve göçmenleri değiştirmekle kalmıyor, zamanla kendisi de dönüşüme uğruyor. Örneğin Almanya'ya Türk göçü bağlamında baktığımızda şöyle bir tarihsel gelişim ve değişim ile karşılaşıyoruz: Başlangıçta bir sözleşmeli işçi göçü olarak başlayan süreç, 1970'lerde aile fertlerinin göçü ile devam ediyor. Bunu 80'li yıllarda siyasi mülteci göçü, 90'lı yıllarda ise etnik gerilim ve terörle mücadelenin tetiklediği göç hareketleri takip etmektedir. 90'lı yıllardan itibaren buna iki göç biçiminin daha eklendiğini gözlemliyoruz: öğrenci göçü ve yüksek nitelikli iş gücü göçü. Son yıllarda ise Türkiye'den artan sayıda insanın siyasal nedenlerden dolayı Almanya'ya göç ettiğini gözlemliyoruz.

Türk-Alman göçü sayısal olarak da dönüm noktaları içermektedir. Örneğin 1990'lı yıllarda Türkiye'den Almanya'ya göçenlerin sayısı, Almanya'dan

TABELA: 1991-2015 YILLARI ARASI TÜRKİYE'DEN VE TÜRKİYE'YE YAPILAN GÖÇ

	1991	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Türkiye'ye	36.639	35.612	37.058	34.594	33.229	32.172	38.339
Almanya'ya	82.635	49.699	42.222	36.341	31.449	28.926	28.742

Türkiye'ye gidenlerin sayısından fazla iken, bu durum 2000'li yıllarda tersine döndü. Türkiye 2015'e kadar Almanya'dan, Almanya'ya verdiğiinden daha çok göçmen alır oldu. 2015 sonrasında ise göç dengesi tekrar Almanya'nın lehine dönmüş durumda.

Günümüzde, Türk-Alman göçü bağlamında göz ardı edilen bir başka göç türü ise mekik göçüdür. Yani insanlar dönüşümlü olarak Almanya ve Türkiye arasında birden çok kez göç etmektedirler.

Bir başka noktanın da altını çizmek gerekmektedir: Almanya sadece 19. yüzyılda değil, İkinci Dünya Savaşı sonrasında da hem göç alan hem de göç veren ülke konumundadır. Almanya'dan göçenler sadece ülkelerine geri dönen göçmenler değildir. Çok sayıda Alman, çalışma amacıyla Amerika ve birçok farklı ülkeye gitmiştir. Dolayısıyla bugün dahi özellikle iktisadi bakımdan gelişmiş birçok ülkede azımsanmayacak bir Alman göçmen nüfusu vardır.

Almanya'ya Türk Göçü: Kazan Kazan Durumu

Almanya'ya Türk göçü, göç hareketlerinin sonucu hesaplanamayan açık süreçler olduğuna iyi bir örnektir. Söz konusu göç, farklı geçmişlere, kültürlere, dinlere ve yaşam tarzlarına sahip insanları bir araya getirerek her iki toplumun da dönüşümüne katkı sağlamıştır. Tabii ki, Türklerin entegrasyonu, yani Almanya toplumuna dâhil olma ve katılım sürecine kültürel yanlış anlamalar ve zaman zaman da gerginlikler eşlik etti. Ancak günümüzde Türkiye kökenlilerle Almanlar, tüm sorun ve gerilimlere rağmen, medyada ve siyaset dünyasındaki temel varsayımın tersine oldukça iyi bir ilişki ve karşılıklı etkileşim içindedirler. Türk göçmenler Almanya toplumunun bir parçası hâline geldiler; sosyal hayatın her alanına katılıyorlar. Burada aile kurdular, iş-güç sahibi oldular ve hatta işveren olarak binlerce kişiye istihdam sağlıyorlar ve siyasi karar alma süreçlerine, yavaş da olsa, dâhil oluyorlar.

Göç sürecinden sadece Almanya ve göçmenler değil, Türkiye de kazançlı çıktı. Örneğin Türkiye kökenlilerin Almanya'dan Türkiye'ye para havaleleri 1980'lere kadar ülkenin toplam döviz gelirinin önemli bir bölümünü oluşturuyordu. Türkiye, döviz açığının azımsanmayacak bir bölümünü göçmenlerin tasarruf ve havalelerinden sağlıyordu. Bundan başka Türk göçmen işçileri, tüketim ve yatırım amaçlı (emlak alımları) harcamaları ile Türkiye ekonomisine ciddi katkıda bulunuyorlardı.

Almanya'daki Türkiye kökenliler, geride kalan neredeyse 60 yıllık zaman içinde sosyal, kültürel, siyasi ve daha birçok bakımdan önemli bir değişim ve dönüşüm geçirdiler. Bir kısmı, topluma uyum sağlayarak sosyal, iktisadi ve kültürel olarak başarılı bir biçimde ikamet ettikleri ülkeye dâhil oldular (entegrasyon). Daha küçük bir kesim ise kültürleşmeyi daha ileri boyutlara taşıyarak, tekil kimliklerinden bile vazgeçerek toplum içinde eridiler (asimilasyon). Bir başka kesim ise topluma adapte olmakta zorluk çektiklerinden toplumdan ayrılmış, âdeta kendi kabukları içinde bir yaşam sürdürüyor (ayrışma).

Ancak madalyonun öteki yüzü de var. Topluma adapte olmuş, onunla bütünleşmiş olanlar dahi yer yer dışlanma, ayrımcılık ve ırkçı söylemlere maruz kalmaktadırlar. Türkiye kökenliler, medyada ve toplumun bazı kesimlerinde hâlâ Almanya'ya ait olmayan "yabancılar" olarak algılanabilmektedirler. Ayrıca NSU cinayet serisinin ele alınması veya çifte vatandaşlıkla ilgili tartışmalar da gösteriyor ki, Türkiye kökenliler Almanya'daki iç siyasi tartışmaların da konusu.

Diğer taraftan ulusötesi yönelimleri ve ilişkileri ile Türkiye kökenliler, Almanya ile Türkiye arasında bir köprü işlevi görmektedir, toplumsal yaşamları ve siyasal eylemleri ile hem iki toplum arasındaki ilişkileri hem de söz konusu iki toplumu şekillendirmektedirler.

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
39.615	36.033	32.756	32.788	33.644	31.941	30.540
29.544	30.171	31.021	28.641	26.390	27.805	32.684

İngiltere’de Göçün Değişen Yüzü

İngiltere’nin göç manzarasıyla birlikte göç ve entegrasyon sistemi de büyük bir değişimin eşiğinde bulunuyor. Bu değişimi anlamak adına İngiltere’ye göçün kısa bir tarihine ve Brexit’in İngiltere’nin göç alıp verme sürecine nasıl etki edeceğine bakmakta fayda var.

Dr. Chris Moreh*

Birleşik Krallık’ın göç ve entegrasyon sistemi radikal bir değişimin zirvesinde bulunuyor. İngiliz göç sistemini 60 yıldan uzun bir süredir karakterize eden karmaşık hareketlilik ve yerleşim kalıpları, 2000’lerin başında kaymaya, değişmeye başlamış ve bir on yıl içerisinde ülkenin göç manzarasını çarpıcı bir biçimde değiştirmiştir. Göç manzarasındaki bu değişiklik, yasal ve siyasi belirsizliklerle devam etmekte olan “Brexit”e geçiş sürecini tetikleyen ve İngiltere’nin demografisini ve politikasını etkileyen 2016 Avrupa Birliği üyeliği referandumunun sonucunda payı bulunan temel faktörlerden biridir.

© GagoDesign/shutterstock.com

*Northumbria Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler alanında doktorasını tamamlayan Moreh, 2018 yılından beri York St John Üniversitesi Psikoloji ve Sosyal Bilimler Okulu'nda öğretim görevlisi olarak görevini sürdürmektedir. Yazı İngilizce aslından Türkçeye çevrilmiştir.

İngiltere'ye Göçün Kısa Bir Tarihçesi

İngiltere göç tarihinin çağdaş evresi sembolik olarak "Windrush Empire" gemisinin 22 Haziran 1948'de Jamaika'dan İngiltere'ye gelmesiyle başlamış oldu. Adını İngiliz "Yeni Milletler Topluluğu"ndan gelen göçmenlere veren ("Windrush nesli") bu ünlü gemiyle 492 yolcu İngiltere'ye oturum ve ülkeye giriş gibi tüm haklara sahip İngiliz unsurlar olarak geldi. Aynı yıl kabul edilen 1948 tarihli İngiliz Vatandaşlık Yasası,¹ bu eşit vatandaşlık haklarından potansiyel olarak tüm İngiliz Milletler Topluluğu vatandaşlarının (İng. "Commonwealth citizens"), yani toplam dünya nüfusunun üçte birinin, gelecek 15 yıl boyunca etkin bir şekilde yararlanabilmesini de güvence altına aldı.

Serbest dolaşım hakkına rağmen göç ilk birkaç yıl içinde düşük bir seviyede izledi ve yılda en fazla 2 bin dolaylarında kişi geldi. Buna rağmen bu göçler İngiltere'den eski sömürge bölgelerine olan dış göçe kıyasla daha yüksek seviyede olmuştur. 1954'ten sonra göçte ani bir artış yaşandı; bu durum ırksal motifli toplumsal gerilimleri yoğunlaştırdı. Milletler Topluluğundan gelenlerin sayısı 1961'de 135 bini aştı ve İngiltere hükümeti 1962 tarihli İngiliz Milletler Topluluğu Göç Yasası'yla² İngiltere'ye olan göçü durdurmak için tedbirler almak istedi. İlk defa İngiliz Milletler Topluluğu vatandaşlarının ülkeye giriş ve oturum hakları iş belgelerine bağımlı hâle geldi ve 1971 tarihli Göç Yasası'ndan³ sonra ise bu haklar geçici çalışma izinleriyle sınırlı kaldı.

İngiltere'deki Göçmen Nüfus

Sömürgecilik ve "ırk ilişkileri"nin tarihiyle bağlantılı olan bu erken göç tarihi, İngiliz göç sisteminin Almanya gibi "misafir işçi" sistemlerine kıyasla farklılığını ortaya koydu ve ülkenin daha uzun yıllar gelmeye devam edecek olan göçmenlerinin nüfusunun baskın demografik özelliklerini belirledi. 1971 tarihli nüfus sayımı,⁴ İngiltere'de yaşayan fakat İngiltere doğumlu olmayan 3 milyondan biraz fazla kişi (bu sayı İngiltere'nin o tarihteki toplam nüfusunun %6'sının altına tekabül ediyor) olduğunu kaydetti; bu kişilerin doğmuş olduğu ülkeler sırasıyla şöyleydi: İrlanda Cumhuriyeti (693 bin), Hindistan (313 bin), Pakistan (137 bin -Pakistan o zamanın "Doğu Pakistan"ını, günümüzün Bangladeş'ini kapsıyordu-) ve ABD (110 bin).

Avrupa ülkelerinde doğanların sayısı 810 binin altında kalırken, Karayip kökenli olanların sayısı 237 bin, Afrika doğumluların sayısı 210 bin ve "Eski Milletler Topluluğu" olan Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda doğumluların sayısı 136 bin civarında idi. On yıl sonra 1981'de⁵ İngiltere doğumlu olmayan nüfusun toplam sayısı 3,4 milyon oldu; yalnızca İrlanda doğumlu olanların sayıları diğer ülkelerde doğmuş olanların sayısına nazaran bir düşüş gösterdi. Bu kalıplar ve temayüller, 21. yüzyılın başında, Britanya İmparatorluğu'nun nihai dağılışı ve otuz yıllık AB üyeliği sonrasında bile açıkça göze çarpıyordu.

Yeniden Yapılandırma Sistemi: Bin Yıllık Göç Kompleksi

Günümüz göç manzarası, Windrush neslinin manzarasından oldukça farklıdır. Bugün toplam nüfusun %14'ünü (9,3 milyon) yabancı ülkede doğmuş insanlar oluştururken, %6'sını (6,1 milyon) yabancı ülke vatandaşları oluşturmaktadır. 2018 yılının sonu itibarıyla başka ülkelerin vatandaşlığına sahip olan kişilerin ülkeleri sırasıyla Polonya, Romanya, Hindistan, İrlanda ve İtalya idi. Göç sisteminin yeniden değiştiğini gösteren en güçlü işaret, göçmenlerin doğdukları ülkelerin çeşitlilik göstermesidir.

Şekil 1'de de gösterildiği gibi, göçmenlerin doğdukları ülkelerin en büyük beş grubunu belirler ve bu grupların 20 yıldaki gelişimini izlersek üç ana dönüm noktası tespit edebiliriz. 2014-2015 döneminde, AB üye devleti olan Polonya'da doğan göçmen kökenliler, İngiltere'de sayıları gittikçe artan Hindistanlılara rağmen, Hindistan doğumlu göçmenleri geçti ve İngiltere dışında doğan en büyük göçmen grubun doğum ülkesi oldu. Bu tarihten yedi yıl önce, 2007-2008'de, Polonya, diğer yabancı ülke doğumlu millet grupları içinde Bangladeş, Almanya, Pakistan ve İrlanda'yı yalnızca üç yıl gibi bir sürede sollamış ve ikinci sıraya yükselmışti.

İrlanda'nın en yüksek doğum ülkesi olarak gerilemesi çok yavaş bir süreç içerisinde gerçekleşti. Bunun belirtileri -gördüğümüz üzere- en az 1970'lere kadar uzanmaktadır. Bu gerileyiş 2003-2004'e kadar sürmüş ve İrlanda ilk kez ikinci sıraya gerileyerek yerini Hindistan'a bırakmıştı. Bu tarihten üç yıl önce, 2000-2001 yıllarında, ülkenin yabancı uyruklu sakinlerinin oluşturduğu manzara, 30 yıl öncesi- nin manzarasına hâlâ çok benziyordu.

İngiliz göç sistemini 60 yıldan uzun bir süredir karakterize eden karmaşık hareketlilik ve yerleşim kalıpları, 2000'lerin başında kaymaya, değişmeye başlamış ve bir on yıl içerisinde ülkenin göç manzarasını çarpıcı bir biçimde değiştirmiştir.

Göçün Yapısal Değişiminin Arkasındaki Temel Faktörler

Bu yapısal değişimin temel itici gücü elbette AB'nin 2004 sonrası doğuya genişlemesi ve 2008-2009 Avrupa borç krizinin ardından AB içi hareketlilik modellerinin gelişmesi olmuştur. Polonya, 2004'te (AB8) AB'ye katılan ve İngiliz işgücü piyasasında tam haklara sahip olan Orta-Doğu-Avrupa ülkelerinin bir temsilcisidir; nitekim Romanya 2007'de Bulgaristan ile birlikte resmî üye olmuş ve 2014'te İngiliz iş piyasası bu ülkelere açık hâle gelmiştir.

Öte yandan İrlanda ve İtalya borç krizinden önemli ölçüde etkilendi; bu da İtalya'yı en yüksek on doğum ülkesi listesinde hızla geriletmiş ve İrlanda doğumlu topluluğun tarihi düşüşünü (gerilemesini) çok yakın zamana kadar durdurmuştur.

Şekil 2'de görüldüğü gibi, toplamda AB doğumlu olmayanlar, AB doğumluların sayısından (sağ panel) hâlâ önemli ölçüde fazladır; aynı zamanda bu tablo yabancı uyruklularla ilgili olarak (sol panel) göç sisteminde oldukça erken bir geçişin olduğunu da göstermektedir: 2012-2013 yıllarında İngiltere'nin bin yıllık göç karmaşası gözle görülür ve dramatik bir biçimde Avrupa göçüne dönüşmüştür. Aynı zamanda her iki şekilde gösterilen son veriler, yeni ortaya çıkan sistemin ileriye yönelik bir değişimin eşliğinde olabileceğinin sinyalinin veriyor.

Brexit Sonrası Göç Sistemine Doğru

AB üyeliğine ilişkin 2016 referandumu, yalnızca İngiltere'nin siyasi kuruluşunu değil, aynı zamanda göç eğilimlerini de sert bir şekilde alt üst etti. Bazıların gözlemlediği gibi, bu durumun göç eğilimleri üzerindeki etkisi açısından "İngiltere zaten bir Brexit sonrası dönemdedir."⁶ Eğer öyleyse bu yeni çağı karakterize edecek olan şey, AB 27'den (Şekil 2) özellikle de Polonya gibi en yerleşik ülkelerden gelen genel bir

negatif net göç eğilimidir (Şekil 1). Değişimin, düşük miktardaki göç akımlarını birleştiren, geri dönüş hareketlerini artıran ve vatandaşlığa kabul oranlarını hızlandıran demografik ve yasal süreçlerin birleşimi şeklinde gerçekleşmesi muhtemeldir. 2004 sonrasında gelen "yeni" AB göçmenleri, "eski" üye devletlerden gelen göçmenlere nazaran AB referandumundan önce İngiliz vatandaşlığı almaya sıcak bakıyor.⁷ Brexit ise böyle bir yasal entegrasyonu daha ileri götürmeye sebep oldu. Aynı zamanda, AB'de doğmuş olan ve İngiltere'de ikamet eden kişilerin sayısının da azalması (Şekil 2, sağ panel) birçoğunun ülkeyi terk ediyor olduğunun göstergesidir.

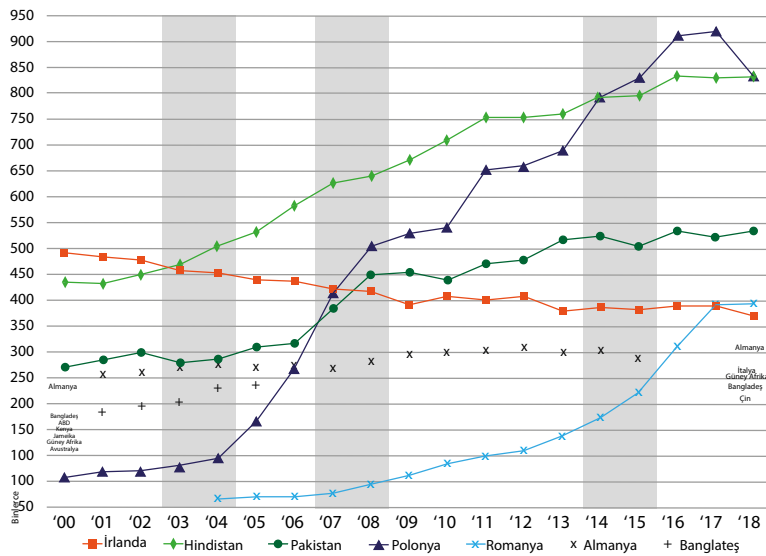
Brexit Sonrası Vatandaşlık İkilemi: AB Vatandaşlığı ve İngiliz Vatandaşlığı

Kalmaya ve İngiltere'nin Brexit sonrası yolculuğunun bir parçası olmaya karar verenler, İngiltere'ye tam giriş hakkı, yerleşim ve ekonomik üyelik hakkı sağlayan AB vatandaşlığından ya İngiliz vatandaşlığına geçecekler ya da "yerleşik" kalıcı ikametle yetinecekler. Aynı zamanda İngiltere hükümeti, işgücü piyasasının noksanlıklarını gidermek amacıyla, serbest dolaşım haklarının yerine izinleri getirerek yeni bir "beceri temelli göç sistemi"⁸ üzerinde çalışıyor. Ancak son zamanlarda devam eden gelişmeler, 1971 Göç Yasası'nın ruhunu ve ondan önceki tartışmaları canlandıran bir tür dejavu hissi uyandırıyor. Bu bağlamda İngiltere genel olarak, 1970'lerin acılı ekonomik durgunluğunun tekrar etmesinden genel olarak kaçınmalıdır. İngiltere'deki Avrupa doğumlu insanların amaçları Windrush neslinin akıbetinden kaçınmak olacaktır; ki söz konusu neslin birçoğu, yetmiş yıl sonra vatandaşlık haklarının sorgulandığını görmek için ulusötesi eşit vatandaşlık fikrine sahip organizasyonlardan gelmiş, serbest hareket eden vatandaşlardır.

Kaynaklar

1. <https://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/immigration.htm#Labour%20shortage%20and%20a%20declining%20population>
2. <https://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/immigration.htm#The%20Commonwealth%20Immigration%20Act%201962>
3. <https://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/immigration.htm#The%20Immigration%20Act%20of%201971>
4. <http://casweb.ukdataservice.ac.uk/step0.cfm>
5. <http://casweb.ukdataservice.ac.uk/step0.cfm>
6. <https://ukandeu.ac.uk/when-it-comes-to-immigration-the-uk-is-already-in-a-post-brexite-era/>
7. <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/06/10/residency-settlement-or-citizenship-the-choice-for-eu-nationals-in-the-uk-before-and-after-brexite/>
8. <https://www.gov.uk/government/publications/the-uks-future-skills-based-immigration-system>

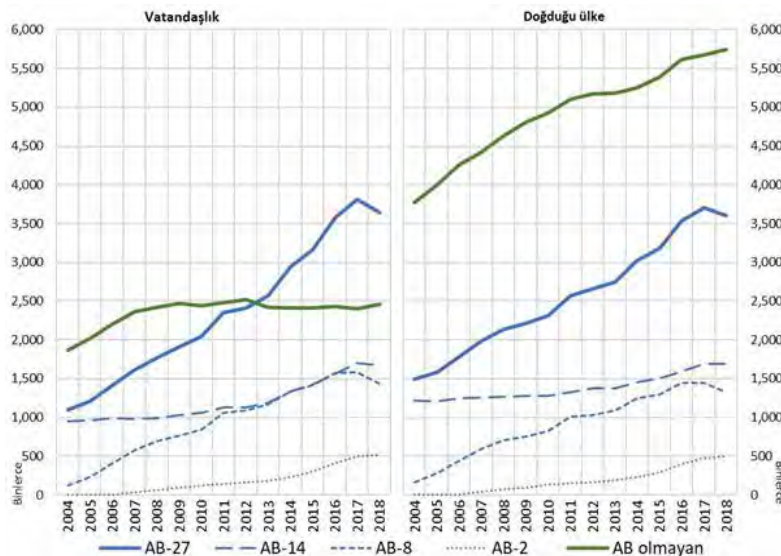
Şekil 1: İngiltere'deki yabancı ülke doğumlarının gelmiş oldukları beş ülke (2000–2018)

Kaynak: Yıllık Nüfus Anketi (Ulusal İstatistik Bürosu 2019) verilerine dayanarak oluşturulmuştur.

Notlar: Grafik, 2018 tarihindeki en büyük beş doğum ülkesine dair verileri göstermektedir. Grafik ayrıca 2018'te ilk 5'te yer alan bazı ülkelerin daha önce ilk 5'te yer almadığını da göstermektedir. Son yıllarda (2000 ve 2018) bu ülkeler ilk 10 ülke olarak ele alınmaktadır.

Şekil 2: İngiltere dışı doğumlu ve yabancı vatandaşlar, AB/AB dışı statülerine göre (2004–2018)

Kaynak: Yıllık Nüfus Anketi (Ulusal İstatistik Bürosu 2019) verilerine dayanarak oluşturulmuştur.

Jetzz Card
ile bir seferde
gidin, vade farksız

6 taksitte ödeyin

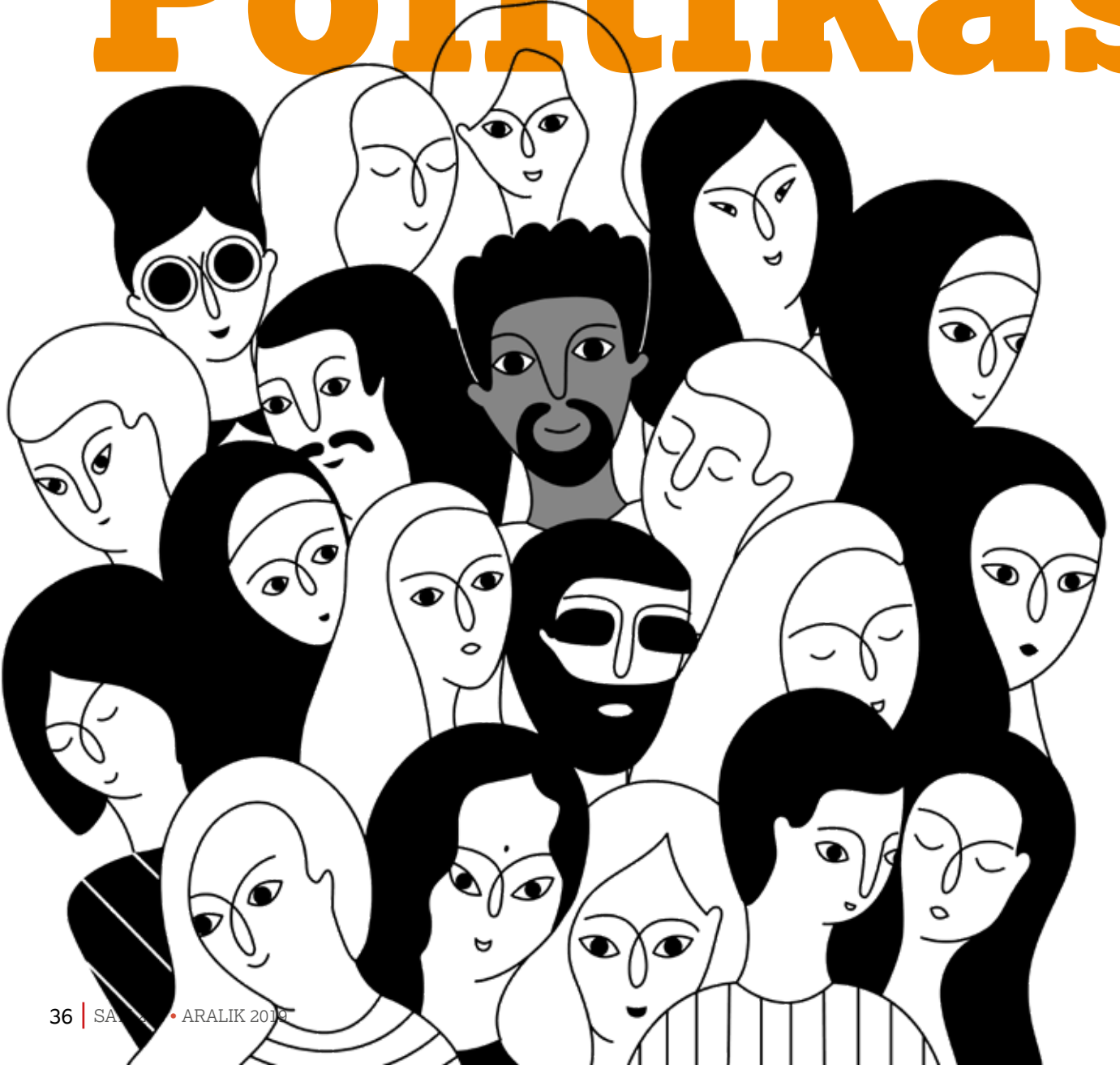

Jetzz Card ile Türk Hava Yolları'ndan yıl sonuna kadar alacağınız tüm online uçak biletlerinize vade farksız 6 taksit imkânı, üstelik hiçbir ek ücret yok.

Başvuru için:

www.jetzz-card.de veya KT Bank şubelerini ziyaret edin.

1990'lardan Günümüze Fransız Politikası

Göç 51

Fransa, Avrupa'nın en eski göç ülkesi olmasına rağmen, Fransızlar ülkelerini göç ülkesi olarak kabullenmekte güçlük çekiyor. Ülkelerde yaşayan yabancı sayısına göre Fransa, (4,5 milyon ile) Almanya, Birleşik Krallık, İtalya ve İspanya'dan sonra Avrupa'da en büyük beşinci göç ülkesi.¹

Catherine Wihtol de Wenden*

Fransa'daki nüfus sayımı verileri, 1975'ten bu yana Avrupa kökenli göçmenlerin (İtalyan, Portekiz, İspanyol ve Yugoslavların) artık göçmenlerin çoğunluğunu oluşturmadığını, Avrupalı olmayan göçmenlerin sayısının arttığını göstermektedir. Mağriplilerin -Fas, Tunuslu ve Cezayirli sayısının- artmasıyla birlikte Türkler, Güney Sahralı Afrikalılar ve Asyalılar giderek daha fazla temsil ediliyor.

Bu değişimi birkaç faktörle açıklayabiliriz:

- Aile birleşimi: 1974'te işçi göçünün son bulmasından önce ülkeye giriş yapan pek çok göçmen, aileleri ile kalıcı olarak yerleşti. Fransa'da aile birleşimi iltica ve çalışmadan önce gelen bir göç nedenidir.

- İltica başvurularındaki artış: 2017'de 100 bin, 2018'de 122 bin başvuru (mülteci statüsünün tanınması oranı %40)

- Öğrenciler

- Geçmişte çalışmış olan işçiler: 1974'te maaşlı iş göçünün durmasından bu yana ana göç akışının azalması

- Yasa dışı göçmenler: Vizelerinin tarihi dolduğu hâlde ülkede kalmaya devam eden turistler, reddedilen mülteciler (veya başvuruları reddedilen sığınmacılar). Bunların bir bölümünü Akdeniz'den yasa dışı olarak ülkeye giriş yapanlar oluşturuyor.

Nüfusun bileşimindeki bir başka kayma da göç edenler arasında kadın oranının artması (tüm yabancıların %50'si).

Fransız Göç Politikasının Tarihi

Fransız göç politikası ile ilgili farklı tarihlerde düzenlemeler yapılmıştır. Fransa'da üç milyon yabancıya yaşadığı 1932 yılında, coğrafyacı Georges Mauco, Fransa'daki yabancılar ve onların ekonomideki rolleri hakkında bir kitap yazdı (Les étrangers en France). Kitabın yazıldığı sıralarda göçmen nüfusunu daha çok İtalyanlar, Polonyalılar, Cezayir'den getirilen işçiler, Belçikalı işçiler ve Rusya'dan mülteciler, Türkiye'den Ermeniler, Orta Avrupa'dan, daha sonra İspanya ve 1939'da Almanya'dan ve İspanya'dan gelen göçmenler oluşturuyordu. II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1945'te Fransa, "1945'in yönetmeliği" olarak bilinen ulusal kanun

*SciencesPo Uluslararası Araştırmalar Merkezi (CNRS, CERI) Müdürü olan Emeritus Profesör Catherine Wihtol de Wenden, 30 yılı aşkın süredir uluslararası göç alanında araştırmalar yürütmektedir.

reformuyla birlikte bir göçmenlik politikası ortaya koymaya çalıştı. Bu değişikliklerin amacı, daha seçici bir göç politikası ve aynı zamanda milliyet yasası reformu yoluyla nüfusla ilgili bir politika sunmaktı.

1974'te, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Fransa da (petrol krizi, işsizliğin artması ve 1973'te Marsilya'nın yabancı düşmanlığı ayaklanmaları vb.) birkaç nedenden ötürü, yabancı işgücü alımını yasaklamak zorunda kaldı. Diğer Avrupa ülkelerine göre daha erken gelen göçmen işçi yasağı, ailelerin ülkede kalmalarına ve dolayısıyla ikinci nesillerin oluşumuna neden olurken, Fransız işçilerinin doldurmadığı sektörlerde çalışan yasa dışı göçmenlerin varlığına da yol açtı.

Fransa her ne kadar Almanya ve güney Avrupa ülkeleri kadar göç girişleriyle uğraşmamış olsa da 2015 yılındaki mülteci krizi, herkesin dikkatini mültecilere çevirmesine neden oldu. Fransa yeni gelenlerin tercih ettiği ülkeler arasında ikinci sıradaydı; ancak daha cömert politikaların "tetiklenmesi"nden korktuğu için mülteciler ülkede iyi karşılanmadı.

Fransa'da entegrasyon politikası oluşturma tarihi genellikle 1974'te başlar. Bu tarihte, Göçten Sorumlu Bakan Paul Dijoud, daha önce tercih edilen "asimilasyon" terimi yerine "entegrasyon" terimine dayanan yeni bir göç politikası başlattı. 1990'da, özellikle işsizlik, yoksulluk ve sosyal dışlanmanın yarattığı kentsel bölgelere özel destek vermeyi amaçlayan yeni bir politika ortaya kondu. Bu alanlarda yoğunlaşan göçmenler, banliyölere yönelik tedbirlerle bu yeni kentsel politikanın (Fr. "Politique de la Ville") hedef gruplarından biri hâline geldi.

Göç Politikasının Değişimi

Fransa'da ulusal kimlik asla Amerika Birleşik Devletleri, Kanada veya Avustralya gibi klasik göç ülkelerinde olduğu şekilde göç yoluyla tanımlanmamıştır. Fransız ulusal kimliği, etnik açıdan homojen bir nüfusun yanı sıra "sosyal sözleşme" ve "vatandaşlardan oluşan siyasi topluluk" fikirleri üzerine inşa edildi.

II. Dünya Savaşı'ndan önce göç, madenler, metalurji, demir ve çelik gibi büyük endüstrilerdeki işverenler tarafından yönetilirken, devlet göç yönetiminde yalnızca zayıf bir rol oynadı. 1900'de Fransa'da yaşayan, komşu ülkelerden gelmiş yaklaşık bir milyon yabancı vardı: Almanlar, Belçikalılar ve İtalyanlar. Kuzey Afrika ve Hint-Çin menşeli nispeten az kişi vardı. Fransız işçilerle sürdürülen iş piyasası rekabeti birçok isyana yol açtı. Örneğin, 19. yüzyılın sonlarında, bazı İtalyanların öldürüldüğü Aigues-Mortes'te olduğu gibi.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa, ülkenin yeniden inşasına yardım etmeleri için yeni gelenleri bünyesine çekti. Bunlar çoğunlukla İtalyanlar, Polonyalılar ve yıkılan büyük imparatorluklardan (Rus, Avusturya-Macaristan, Osmanlı) kaçan sürgünlerdi. Aynı şekilde 1916'da Türkiye'yi terk eden Ermeniler, Doğu Avrupa'dan Ruslar, Romenler ve Yahudiler, sanat ve kültürde yer aldıkları ve çok çalıştıkları Paris ve Marsilya gibi büyük şehirlere sığındılar.

Değişen Kalıplar

1930'da Fransa, Avrupa'nın en önemli göç ülkesiydi. Aynı dönemde her yıl ABD'den daha fazla yabancı aldı. Bununla birlikte, 1930 kriziyle birlikte yabancı düşmanlığı ve antisemitizm yükselişe geçti; nitekim bu da göçü durdurma ve işçilerin ve ailelerinin çoğunu ülkelerine (Polonya ve İtalya'ya) geri göndermeyi zorunlu kıldı.

1945 ile 1975 arası yıllarda göç, sosyal baskıyı azaltmanın ve emek taleplerini cevaplamamanın bir yolu olarak görülüyordu. Valéry Giscard d'Estaing cumhurbaşkanı seçildikten sonra (1974-1981), hükümet göç hareketlerini durdurdu.

1983'teki yerel seçimlerde ortaya çıkan Le Pen, söylemlerini göç sorunu üzerinden yürüttü. Yeni gelecek olanların caydırılmasını vurgulayan ve yasa dışı ikameti suç hükmüne alan güvenlik yaklaşımı 1990'larda uygulamaya koyuldu. Bunlar olurken Fransız göçmenlik politikası Avrupa karar alma süreçlerine giderek daha fazla bağımlı hâle geldi. AB politikaları, birbirinden ayrılmış kamu sorumluluklarını da beraberinde getirdi. Göç akışları hakkında Avrupa düzeyinde karar veriliyor,

Fransa her ne kadar Almanya ve güney Avrupa ülkeleri kadar göç girişleriyle uğraşmamış olsa da 2015 yılındaki mülteci krizi, herkesin dikkatini mültecilere çevirmesine neden oldu.

entegrasyon ise ulusal ve yerel düzeyde oluşturuluyordu.

1983'te, eşitlik ve ayrımcılıkla mücadele protestoları (Fr. "Marche des Beurs"), ikinci nesil göçmenleri Marsilya'dan Paris'e yürüyüşte birleştirdi ve bu göçmenler, 1 Aralık 1983'te Paris'e muzaffer bir biçimde girdiler. Söz konusu göçmen hareketi, 17 Ağustos 1984'te Fransa'da belirli bir süre yaşamış olan yabancılara, on yıllık bir oturma hakkı tanıyan yasanın oybirliğiyle geçirilmesini destekledi. Ayrıca, daimî ikamet hakkı, tüm Fransız bölgesi boyunca tüm mesleklere erişimi mümkün kıldı. Bu adım, birleştirici hareketin temel başarılarından biri olarak kabul edildi.

1995'te Jacques Chirac, cumhurbaşkanlığı görevine başladığında, yasa dışı göçmenlerin yasallaşma talepleri doğrultusunda açlık grevleriyle seferberliğe geçmeleri, 1996 yazında Paris'teki La Goutte d'Or göçmen ilçesinde St. Bernard Kilisesi'nin işgaline yol açmıştı. Terörizm Paris'i vurmuştu, yerel bir tren istasyonuna yapılan terör saldırılarında turistler yaşamlarını kaybetmişti. Terörist saldırılara katıldığı tahmin edilen Khaled Kelkal ayrıca, Lyon'un çevresindeki bir trene bomba düzeneği yerleştirmişti.

Göç Politikaları Reformları

Mayıs 2002'de, Chirac oyların %86'sını alarak büyük bir başarıyla ikinci kez cumhurbaşkanı seçilirken İçişleri Bakanlığı görevine getirdiği Nicolas Sarkozy hemen göçmenlikle ilgili çeşitli reformlara imza attı. Sarkozy ayrıca, yeni gelenlerin Fransız dilini, vatandaşlık ve cumhuriyet değerlerini öğrenmekle yükümlü olduklarını belirtti. 24 Temmuz 2006'da gerekli görüldüğü takdirde nitelikli göçmenlerin girişine ve geçici düşük vasıflı işçilere, işçi kıtlığı çeken (tarım, inşaat endüstrisi

ev ve temizlik işleri, otel ve catering endüstrisi) sol muhaliflerin deyimiyle "tek kullanımlık göçmenler" sektörlerindeki istihdam boşluklarını doldurmalarına izin veren "Kabul ve Entegrasyon Sözleşmesi"ni (Fr. "contrat d'accueil et d'intégration") imzaladı.

Sarkozy cumhurbaşkanı seçildikten sonra 2007 yılında da ulusal kimliğe dair bir tartışma başlattı, ancak sonu hüsrarla bitti. Sol tekrar iktidara geldiğinde, François Hollande'ın cumhurbaşkanlığı sırasında "ulusalcılığın çöküşü" öngörüliyordu. Zira, bir yanda 2015 (Bataclan ve Charlie Hebdo) saldırıları gerçekleşirken, öte yanda 2018'de İtalya'da sınırı geçmeye çalışan mültecilere yardım eden şahıslara yönelik "destek ve dayanışmanın suç kapsamına alınması" gibi kararlar alınıyordu. Ancak, Anayasa Konseyi'nin "kardeşlik" değeri gerekçe gösterilerek bu karar bozuldu.

Göç Politikalarına Yönelik Sol ve Sağ Tutumları

1990'lardan bu yana, Avrupa'daki terör saldırılarının ardından güvenlik endişesi daha baskın hâle geldi ve en önemli hakem, kamuoyu görüşü oldu. Oldukça uzun bir süre (1945-1975) boyunca göç, siyasetten arındırılmış bir meseleydi. 1980'lerde aşırı sağın yükselişi ve siyasal programını göç sorunu üzerinden inşa etmesi, göç sorununun ve göçmenlerin siyasete alet edilmesine katkıda bulundu.

Sol ve sağ arasında entegrasyon konusunda genel bir fikir birliği var. Ancak, göçmenlik söz konusu olduğunda, iki siyasi kamp şiddetli bir şekilde -belki de etkili olmaktan ziyade sembolik olarak- mücadele ediyor. Kamuoyu ve seçim gündemleri nedeniyle oluşan baskının da etkisiyle hâlen kısa vadeli çözümlere odaklanılıyor.

1 Rakamlar, kullanılan kaynak ve tanımlara göre değişiklik gösterebilir.

Belçika: Refah ve Kalkınma Ekseninde Dönüşen Göç Politikaları

*Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji bölümü lisans mezunu olan Burak M. Nuri Gücin, yüksek lisans eğitimine Heidelberg Üniversitesi'nde Kültürel Çalışmalar bölümünde devam etmektedir. Gücin'in ilgi alanları arasında göç, ulusaşın hareketlilikler, sosyoloji tarihi ve fikir hareketleri yer almaktadır.

Ülkedeki göçmen oranının toplam ülke nüfusuna oranı yaklaşık %17 olan Belçika'da göçün tarihi çok eskiye dayanmasına rağmen göçmenlere yönelik tartışmalar gündemdeki yerini koruyor.

Burak M. Nuri Gücin*

Benelux bölgesindeki görece küçük bir ülke olması sebebiyle Belçika'nın göç olgusuyla olan iç içeliği, Fransa ve Almanya gibi ülkelere kıyasla üzerinde daha az durulan bir konu olmuştur. Hâlbuki 30 yılı aşkın bir zaman diliminde Belçika birçok farklı göçmen grubun yerleştiği bir ülkedir. Esasen yeni olarak değerlendirilmesi güç olan göç olgusu ülkede uzun erimli bir politikayla eklenmemiştir.

Avrupa Göç Politikası Enstitüsü (İng. Migration Policy Institute) araştırmacılarından Milica Petrovic, Belçika'daki göç hareketlerinde 2010'lu yılların başlangıcına kadar değişen şartlara göre reaksiyonlar gösteren bir gidişat olduğu tespitinde bulunmaktadır.¹ Uzun yıllardır göç karşıtı siyasal söylemlerin gölgesinde kamusal tartışmaların sürmesine rağmen, göçe dair politikanın ve yasal mevzuatın Belçika'da oldukça yakın tarihte hedef alınmaya başladığını ifade etmektedir.

İç ve Dış Göçün Belçika'daki Kısa Tarihi

Göçün Belçika'daki tarihi ele alındığında dikkat çeken ilk hususlardan biri, Belçika'nın 19. yüzyılın başlarında dış göç veren bir ülke olmasıdır. Bağımsızlığını kazandığı 1830 yılından I. Dünya Savaşı'na kadar, insani şartlardaki zorluklar, iş kıtlığı ve zorunlu göçler gibi günümüz koşullarına benzerlik gösteren sebeplerle birçok Belçikalı Fransa, Amerika ve Kanada gibi ülkelere göç

etmiştir. Belçika'nın vermiş olduğu dış göçün bu ülkelerdeki ekonomik refahın artmasında mühim bir faktör olduğu araştırmacıların iddialarından biridir. Belçikalı göçmenler, gittikleri ülkelere bilhassa ziraat ve tekstil sektörlerinin gelişiminde önemli rol oynamışlardır.

Dünya savaşları dönemlerinde ise Belçika nüfusunun 2 milyonluk kısmı mülteci statüsünde Büyük Britanya, Fransa ve Hollanda gibi komşu ülkelere gitmek durumunda kalmıştır. Belçika'nın göç tarihinin bir diğer ve "karanlık" olarak adlandırılacak veçhesi ise sahip olduğu sömürgeleriyle ilgilidir. Belçika; Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Burundi ve Ruanda'nın doğal kaynaklarından ve zenginliklerinden büyük ölçüde istifade etmiştir. 1880'li yıllardan bu ülkelerin bağımsızlıklarını edindikleri 1960'lara kadar Belçika'nın kolonyal idaresi geniş çaplı zorla yerinden etmelere ve devamında katliamlara baş vurmuştur. Yerli nüfusların büyük kesiminin imhasına ilaveten Belçika'nın kolonyal mirası bu ülkelerin ekonomik olarak kalkınamamasının başat faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Koloni ülkelerinden gelen göçmenlere ilaveten çevre ülkelerden, Doğu Avrupa'dan ve İtalya'dan Belçika'ya ekonomik sebeplerle gerçekleşen göç akımı, I. Dünya Savaşı öncesinde başlamıştır. Dünya savaşları arasındaki dönemde ülkenin büyüyen endüstrisine eşlik edercesine hükûmet tarafından göçmen alımı teşvik edilmiştir. Bilhassa kömür

madenciligi gibi sektörlerde yabancı işçilerin sayısı giderek artmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan işgücü problemine bağlı olarak yabancı işçi alımı hızlanmıştır. İtalyan göçmenlerle tahkim edilmiş olan madencilik sektöründe çalışma şartları problemli bir konu haline gelmiştir. İtalyan işçilerin iyileştirme taleplerine Belçika otoriteleri olumlu bir yaklaşım sergilememiştir. Böylece İtalyan göçmen sayısındaki artış durmuştur ve Belçika devleti 1946'dan 1970 yılına kadar sırasıyla Yunanistan, İspanya, Fas, Türkiye, Tunus, Cezayir ve Yugoslavya gibi ülkelerle ayrı anlaşmalara imza atmıştır.²

Yabancı işgücü temininde eski kolonilerinden ziyade çevre Avrupa ülkeleri ve Kuzey Afrika coğrafyasına yönelen Belçika, işçilerin ailelerini yanlarında getirmelerine izin vermiş, doğum oranını artırmaya yönelik ek ücret ödemiş ve bu paraların Belçika içinde harcanmasını hedeflemiştir. İşgücü teminini daha da kolaylaştırmak amacıyla çalışma izni sahibi olmayı oturum izni şartı olmaktan çıkarmıştır. Bu şekilde ülkeye turist olarak gelen kişilerin işçi olmalarının yolunu fiilen açmıştır.

1970'lerde ortaya çıkan petrol krizi ve artan işsizlik oranlarının etkisiyle göç yasaları bu dönemde sıkılaştırılmaya başlanmıştır. Yasaların sıkılaştırılmasına bağlı olarak uygulanan göçü sınırlama stratejisinin uzun vadedeki etkisi göçü durdurmaktan ziyade onun dönüşümüne eşlik etmek olmuştur. Yabancı işçilerin Belçika'daki oturumlarını kalıcı hâle getirme eğilimleri artmış ve artan kısıtlamalara rağmen aile birleşimleri sürmüştür. Ayrıca, ekonomik sebeplere ilaveten savaş, afet ve eğitim hareketliliği gibi nedenler, yeni gelenlerin göç motivasyonları arasında yükselişe geçmiştir.

2011'e kadar dışarıdan Belçika'ya yönelik göç, artarak devam etmiştir. Bu tarihten itibaren Avrupa Birliği vatandaşları haricindeki ülkelere gelen göç başvurularını kısıtlayacak bir politikaya geçilmiştir. Bu politikanın benimsenmesinin akabinde Afrika'dan gelen göçmen sayısında yüzde 33'lük bir azalma gerçekleşmiş ve bu doğrultuda AB dışından gelip vatandaşlık kazananların sayısında azalma yaşanmıştır.³

Belçika'da Göçün Güncel Durumu ve Dinamikleri

2015 itibarıyla başta Suriyeli göçmenler olmak üzere Yakın Doğu ve Afrika ülkelerinden AB ülkelerine gelen doğrudan göç ve transit göç hareketleri ciddi bir artış göstermiştir. Fas-İspanya, Libya-İtalya ve Türkiye-Yunanistan hatları başta olmak üzere farklı rotalardan AB üyesi ülkelere ulaşım sığınma talebinde bulunma hedefiyle gerçekleştirilen göçün Avrupa ve Belçika kamuoyunda genel olarak "göç" ve "mülteci" krizi olarak adlandırılmıştır. Lübnan, Türkiye ve Ürdün gibi Suriyeli mülteci göçünün ilk ve daha doğrudan muhatabı ülkelere kıyasla, kendi nüfuslarının en çok %2'sine tekabül eden⁴ bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan AB ülkeleri, ortak bir göç politikası belirleyip uygulamak konusunda bölünmüşlerdir.

Belçika'daki duruma bakıldığında 2017 yılındaki yeni göçmenlerin %64'lük bölümü AB içinden gelenlerden müteşekkildir.⁵ Bilhassa 2000'li yıllarda üye ülke sayısının artması başta Polonya ve Romanya'dan gelen göçmen gruplarına imkân sağlamıştır. AB içi göçün yoğunlaşmasına denk olacak şekilde Afrika (%11) ve Amerika (%6) kıtalarından gelen göçmen sayısında azalma yaşanmıştır. Asya'dan gelen (%15) göçmenlerin oranı da önceki yıllara göre artış içindedir. Geri kalan %3'lük kesim ise AB üyesi olmayan Avrupa ülkelerinden gelen göçmenlerden oluşmaktadır.

2018 itibarıyla mevcut olan 1.9 milyonluk göçmen nüfus ülkenin %16.8'ine denk gelmektedir.⁶ Ülkeler özelinde ise doğum yerine göre en büyük göçmen grupları sırasıyla Fas (217,000), Fransa (184,900), Hollanda (130,000), İtalya (119,000) ve Türkiye'de (99,100) doğup Belçika'ya göç eden kişilerden oluşmaktadır.

Göçün Belçika'daki Gidişatı

Göç, Belçika'nın tarihi, ekonomisi ve kalkınması açılarından her zaman merkezi bir olgu olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında büyük bir yabancı işgücü alıcısı hâline gelen ülke, sanayi üretimini ve kapasitesini büyütme amacında olmuştur. 1970'lerden itibaren Belçika, ekonomik sebeplerle göçü denetleme ve sınırlamaya dair po-

Belçika'daki göç hareketlerine bakıldığında 2017 yılındaki yeni göçmenlerin %64'lük bölümünün AB içinden gelen kişilerden oluştuğu görülmektedir.

litikalara başvurmuştur. Yine de göçün, ülkenin ekonomik ve kültürel gelişimine dair merkezî rolü devam etmektedir.

Göç, Belçika'ya yalnızca işgücü değil; aynı zamanda yeni yetenekler, metalar ve muhtelif hizmetlerin gelişine yol açmıştır. Söz konusu göç hareketleri ikili ticaretin sürekliliğini sağlamasına ilaveten birtakım sektörel faaliyetleri ve girişimciliği tetiklemektedir. Diğer taraftan ekonominin canlılığı noktasında Belçika ve diğer benzer göç alan ülkelerde, göçmenlerin rolü ve potansiyelinin azımsanmaması gerektiğini belirten akademik görüşlere rağmen iş pazarında çok sayıda engel bulunmaktadır. İdari sorunlar, dil öğrenimi, diploma denkliği ve iş yerinde ayrımcılık gibi sorunların çözülmemesi birçok göçmeni kendi işletmelerini kurmaya itmektedir. Birçok göçmen, görece daha riskli iş kollarında bağımsız olarak faaliyet yürütmek durumunda kalmaktadır.

Flaman, Valon ve Brüksel Başkent bölgelerinde "entegrasyon" amacıyla benimsenmiş sosyoekonomik değerlendirme, dil kursları ve vatandaşlık değerlerine giriş gibi programlar, göçmenlerin Belçika'ya katkılarını artırmayı hedeflemektedir. Bu programların göç sürecinin çetrefilli ve karmaşık problemlerine ne kadar temas edebildiği tartışılmakta ve kimi zaman tek boyutlu bir vizyon sahibi oldukları yönünde eleştirilmektedirler. Bu ve benzeri entegrasyon adımlarına birtakım yerel inisiyatifler ve projeler eşlik etseler de kurumsal beceri ve kapasitelerinin seviyesi soru işaretleri taşımaktadır.

Belçika'nın kendi gelişme ve refah seviyesini muhafazası için göçe olan gereksinimi ve bağımlılığı, kamuoyundaki ifade edilen mültecileri sosyal problemlerin kaynağı olarak gören söylemlerin⁷ aksine vurgulanması gereken girift ve bütüncül bir konudur. Göçün ve göçmenlerin kendilerinin

Belçika'nın insani ve toplumsal gelişimine katkıda bulunmalarını sağlamadaki büyük engelleri aşma zorunluluğu ele alınması elzem bir problemler bütünü olarak durmaktadır.

Öncesinde dile getirilen ekonomik alandaki problem havuzuna ek olarak ev pazarındaki ayrımcılık vakaları, aile birleşim mevzuatındaki zorluklar, göçmenlerin köken ülkeleriyle olan ekonomik ve ticari bağlantılarına dair kısıtlamalar, diaspora faaliyetlerini çevreleyen finansal ve yapısal engeller gibi problemler, Belçika'da güncelliğini korumaktadır. Mevcut problemlerin çözüme erdirilememe hâli, Belçika'nın sosyal uyumu ve daha adil, daha birleşik ve daha sürdürülebilir bir toplum oluşturma kabiliyeti için daha ciddi sorunların ortaya çıkma ihtimalini artırmaktadır.

Kaynaklar

1. Milica Petrovic, "Belgium: A Country of Permanent Immigration." migrationpolicy.org, Mart 2, 2017. <https://www.migrationpolicy.org/article/belgium-country-permanent-immigration>.
2. Lafleur Jean-Michel, Marco Martiniello, Andrea Rea. "Une brève histoire migratoire de la Belgique." Dictionnaire des migrations internationales içinde. Paris: Armand Colin, 2015: 24-29.
3. Jean-Michel Lafleur & Abdeslam Marfouk. (2017). Pourquoi l'immigration ? 21 questions que se posent les Belges sur les migrations internationales au 21ème siècle. https://www.researchgate.net/publication/321038941_The_version_ebook_of_the_book_is_open_access_httporbiulgacbehandle2268215503
4. Jean Michel Lafleur, Abdeslam Marfouk, Tom Devriendt, Elise Kervyn, Laure Leclipteur, Pieter Von Roeyen, and Elisabeth Verniers. "A Common Home." Caritas International, May 2019: 19-20. <https://orbi.uliege.be/handle/2268/236817>.
5. Lafleur, "A Common Home", 22.
6. Lafleur, "A Common Home", 21.
7. Rozane De Cock, Ebba Sundin, Valérine Mistiaen, "The Refugee Situation as Portrayed in News Media: A Content Analysis of Belgian and Swedish Newspapers 2015-2017" In H. François, L. D'Haenens, & W. J. Joris (Eds.), Image of Immigrants and Refugees: Public Debate, Media and Policy Agenda. (pp. 39-56). Leuven: Leuven University Press, 2019.

Hollandalı Olmak Bir Tamamıyla

© Melanie Lemahieu/shutterstock.com

*Bağımsız Göç ve Mülteci Politikaları danışmanı olan Joanne von Selm, özellikle Avrupa'daki göçmen, iltica ve mülteci yerleştirme politikaları üzerine yazmaktadır.

İsikle Binmek Gibi Denge İş

Hollanda geçmişten bu yana Avrupa'nın toplum olarak en hoşgörülü ve farklılıklara açık ülkesi olarak biliniyor. Peki ülke mülteci krizi sonrası Avrupa'da yükselen aşırı sağ dalgasının etkisinden dengeleri koruyarak çıkmayı başarabilecek mi?

Joanne van Selm*

Hollanda toplumuna entegre olan, 20. yüzyılın sonları ile 21. yüzyılın başlarındaki göçmenlerin bu başarısının birden fazla tezahürü var. Fas doğumlu Rotterdam belediye başkanı Ahmed Aboutaleb* ve İran doğumlu yazar Kader Abdolah gibi önde gelen isimlerin yanı sıra, ülkeye iş gücü olarak gelen ilk nesil göçmenler, Felemenkçeyi öğrenerek göçmen kökenlerine rağmen yaşlılarıyla eşit eğitim ve istihdam hakkına sahip ikinci ve üçüncü nesli dünyaya getirdiler. Bununla birlikte elbette ülkenin dilini öğrenmemiş, iş bulamayan, okulu yarıda bırakmış ve toplumsal hayattan uzaklaşmış başarısız örnekler de mevcut. Üstelik ikinci nesilden Fas kökenli Hollandalı Muhammed Bouyeri gibi, 2004 yılında Amsterdam'da ünlü film yapımcısı Theo van Gogh'u bisikletiyle işine giderken öldürerek tüm ülkede ve dünyada şok etkisi yaratan aşırı örnekler de var.

Hollanda halkının büyük çoğunluğu, medya organları ve siyasetler göçmenlerin entegrasyonunu takıntı hâline getirmiş durumda. Başarısızlıklar çok fazla dikkat çekiyor, zira bazı politikacılar başarısızlıkları yüksek sesle haykırmayı tercih ediyor ve birkaç kişinin işlediği suç nedeniyle tüm toplumu suçluyorlar. Başarılar, büyük ölçüde ilgili bireylerin ve ailelerin bireysel özelliklerinden kaynaklanıyor.

Hollanda hükümetleri son yıllarda birbiri ardına göçmenleri entegrasyona teşvik eden; bunun için de daha geniş Hollandalı nüfusun kaygılarına ve yeni gelenlerin ihtiyaçlarına cevap veren politikaları hayata geçirdi. Bu politikalar, Felemenkçe öğrenimine ve Hollanda'daki başarı beklentilerini karşılamak için gerekli kültürel donanımın edinilmesine odaklanmakta.

Sürekliliği Değişen Yaklaşımlar

Amsterdam'da 180'den fazla farklı ülke insanı yaşıyor; bu durum dünyanın diğer metropoller için söz konusu değil. Sadece Hollanda pasaportuna sahip olanlar şehir nüfusunun %68'ini oluşturuyor. Kültürlerin kaynaştığı yer olarak bilinen ülke ve şehirde, Hollanda'ya özgü hoşgörülü atmosfer ve toplumsal hayatta "normal davranma" beklentileri öne çıkıyor.

Zaman içerisinde ülkenin hükümetleri birbirinden bu denli farklı çok sayıda kültürden oluşan nüfusun entegrasyonunu sağlamada yaklaşım değişikliklerine gitti. 1960'lar ve 1970'lerde herhangi bir resmî entegrasyon politikası bulunmazken, 1980'lerde azınlık odaklı bir yaklaşıma doğru kayma oldu. 1990'larda ise çok kültürlülüğe doğru bir evrilme yaşanırken, 90'ların sonunda bu çok kültürlülük vurgusu terk edildi ve asimilasyon çabaları başladı. Yeni gelenlere Hollandalı olabilmenin yolunun Felemenkçeyi öğrenmekten geçtiği vurgusu yapıldı.

Avrupa Ekonomik Alanı (EEA) dışından, İsviçre ve Türkiye'den gelen ve Hollanda'da uzun süreli ikamet etme beklentisindeki diğer göçmenler şimdi-lerde "iyi vatandaşlık" (Fl. "Inburgering") testlerini geçmek zorunda. Üzerinde asıl durulan konu dil olmakla birlikte, sınavları geçmek zorunda olmayan göçmenlere de hükümet, dil öğrenmenin her zaman yararlı olduğunu hatırlatıyor. Hollanda vatandaşlığına kabul edilen bir kişinin, bunun için köken ülkesinden bağımsız olarak benzer dil ve kültür sınavlarını geçmesi gerekiyor.

Ayrıca, göçmen politikasının uygulanmasından hükümetin hangi makamının sorumlu olduğu konusunda da değişiklikler yaşanmıştı. Daha önce yerel yönetimlerin görevleri arasında olan bu alanda ulusal düzeyde bir yaklaşıma geçilmişti. Ancak 2021 yılında yürürlüğe girmesi beklenen yeni bir yasa ile

göçmen politikasının yeniden yerel belediyelerin inisiyatifine bırakılması planlanıyor.

"İyi Vatandaş" Olmak

Vatandaşlık eğitimi kurslarını geçme şartları son birkaç yılda defalarca kez değiştirilirken, yeni yasa bu alanda yeniden değişiklik yapılmasını öngörüyor. Göçmenlere kursu geçmeleri için üç yıl tanınıyor: 2015'ten önce başlayanların yalnızca "İkinci Dil Olarak Felemenkçe" (NT2) resmî dil sınavını geçmeleri gerekiyor. Ancak, 1 Ocak 2015'ten sonra başlayanların bu dil sınavının yanı sıra hem Hollanda Toplum Bilgisi sınavını hem de Hollanda İşgücü Piyasası Oryantasyonu sınavlarını geçmesi gerekiyor. (Bu son sınav uygulamasından vazgeçilmesi planlanıyor.) 1 Ekim 2017'den sonra başlayanlar ayrıca bir katılım beyanı imzalamak zorundalar ve ancak o zaman (toplumun "iyi mensupları" olarak) "vatandaş" olmayı öğrendiklerini ispatlayan resmî belgelerini teslim alabiliyorlar.

Süreci üç yıl içerisinde tamamlamayanlar, tamamlamadıkları öge sayısına ve derslere katıldıkları süreye bağlı olarak 1250 Euro'ya kadar para cezasına çarptırılabilir. 2018'e kadar (çoğunlukla ders ücretlerini ödeyebilmek için devletten borç alarak) yıllarca tüm derslere katılmış ancak üç kere sınavdan kalmış 3 bin kişi bulunuyordu. Bu kimselerin ceza ödemeleri gerekmiyordu ve Hollanda'da ikamet etmeye devam edebiliyorlardı. Ancak hâlihazırda oturum statülerinde bir iyileştirme veya Hollanda vatandaşı olmaları söz konusu değildi. Bunun dışında ülkede çoğunluğu yoğun göç hareketlerinin yaşandığı 2015 yılında ülkeye gelmiş olan; ancak mülteci statülerinden dolayı testleri geçmek zorunda olmalarına rağmen sınavları hâlen verememiş 10 bin kişi daha mevcut.

Mülteci statüsündekiler, bu sınavların şart koşulduğu en büyük insan grubunu oluşturuyor. Hollanda'ya aile birleşimi ile gelenler de dâhil göçmen aileler bu testleri geçmek zorundalar. Avrupa Ekonomik Bölgesi (EEA), İsviçre ya da Türkiye'den gelen göçmenler ise kendilerine ülkeye giriş izni verilmeden dil bilgilerini ispat etmek zorundalar. Bu göçmen grubu sınavlarda çoğunlukla sığınmacılara nazaran daha başarılı olsalar da belki de bu zorunluluğun farkında olmadıklarından genellikle testleri tamamlamamaktadırlar.

Gerçeklerle Yüzleşme

Bu bahsedilen yükümlülükler yeni gelenler için geçerlidir. Onlarca yıldır ülkede yaşamakta olan aileler, bir yere aşına olmanın adaptasyonu nasıl kolaylaştırdığının göstergesi. Merkez Planlama Ofisi'ne ait 2016 tarihli bir araştırma, ikinci nesil batılı olmayan (Türk, Faslı, Surinamlı, Antilliler ve diğerleri gibi) göçmen çocuklarının dörtte birinin üst düzey işlerde çalıştıklarını ortaya koyuyor. (2000'lerin başında bu oranın %15 olduğu belirtiliyor.)

Önceki yıllarda her ne kadar iyi eğitim almış olsa da birinci ve ikinci nesil bir göçmen kökenli için üst düzey pozisyonda bir iş bulmak aynı seviyede eğitim görmüş bir Hollandalıya nazaran çok daha zordu. Yıllar içerisinde, batılı olmayan göçmenlerin eğitim seviyesi yükselmeye başladı ve genel olarak Felemenkçe dil öğreniminde ilerleme kaydedildi. Türk ve Fas kökenli Hollandalı kadınların istihdamında da ciddi gelişmeler meydana geldi. Ne var ki yine de batılı olmayan göçmenler ve göçmen kökenliler hâlâ beyaz Hollandalı akranlarına kıyasla üç kat daha fazla işsiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya; bu durum özellikle batılı olmayan genç göçmenler arasında gözlemleniyor. Araştırmaya göre ayrıca göçmen kökenliler arasından istihdam edilenlerin gelir düzeyi göçmen olmayanların gelir ortalamasının oldukça altındaydı ve bu kimse-lerin yoksulluğa düşme ihtimali dört kat daha fazlaydı.

Hollanda kriterlerine göre topluma karışma oranları da batılı olmayan göçmen gruplar arasında oldukça düşük gözlemleniyordu. Örneğin toplumsal organizasyonlara üye ya da gönüllü olarak daha az katılım gösteriyorlardı. Türk, Fas ve Antil kökenli Hollanda vatandaşı göçmenlerin yalnızca %60'ı Hollanda'da kendilerini rahat hissettiklerini söylerken, özellikle Türk ve Fas kökenliler kendi etnik toplulukları içerisinde kalmayı tercih ettiklerini vurguluyordu.

Bu gayet doğal olabilir ve Hollanda'nın toplumsal organizasyonlara ve gönüllü çalışmalara önem vermesi ulusal bir kriter olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, sosyal vatandaşlık inşa etmenin bu bilinçli yolu, yüzlerce yıllık göç tecrübesinden ve birbirlerinden bariz farklılıklar taşıyan çok sayıda insanın her zaman sular altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya olan bu küçük ülkede birlikte yaşamaları için gereken hoşgörüyü sağlayacağına olan inançtan kaynaklanmaktadır.

Hollanda'ya yapılan göç hareketlerinde yeni kıtaya geçiş yapanlar arasında Fransız Protestanları (Huguenot), Sefarad Yahudileri, 1930'larda Doğu Avrupalı Yahudiler, 1990'larda Endonezyalılar, Molükler, Macarlar, Latin Amerikalılar, eski Yugoslavlar ve son on yılda ise Iraklılar, Suriyeliler, Somalililer, Eritreliler, Afganlar ve diğerleri bulunuyor. Göçmenler, eski kolonilerinden, Kuzey Afrika ve Türkiye'den aileleriyle birlikte misafir işçi olarak, güney Avrupa'dan AB vatandaşları olarak, ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerden ise "expat" olarak geldi. Entegrasyonun temeli olan meşhur Hollanda hoşgörüsü, yalnızca ulusal bir mirastan değil, aynı zamanda yüzyıllardır yeni gelenler ile yerleşik halkın tek bir ulusta birleştirilmesi deneyiminin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Dengeyi Sağlamak

Yeni gelenleri Felemenkçe konuşmaya ve birlikte yaşamayı öğrenmeye yönlendiren 21. yüzyıl politikaları, uzun zaman boyunca karşılıklı anlayışa yapılan vurguların bir tezahürüdür. Bazı Hollandalı vatandaşların batılı olmayan ve özellikle Müslüman göçmenlere karşı duydukları korku, temelde, güçlü dinî inançların, bu yeni gelenlerin sürekli büyüyen ve değişen hoşgörülü Hollanda toplumuna ayak uydurmasını engelleyeceği endişesidir.

21. yüzyıl Hollanda toplumunun bugün karşı karşıya olduğu sorun, entegrasyon gibi hoşgörünün de iki taraflı gerçekleşmesi gerektiğinin göz ardı edilmesi sorunudur. Bazı yeni gelenler hoşgörü standartlarına uymayan tavırlar sergilerken, açık fikirli olmayan bu gibi topluluklara karşı bazı Hollandalıların verdikleri tepkiler ya da onlardan korkmaları da üst düzey hoşgörüsüzlük örneği teşkil ediyor.

Yeni gelenler dersleri takip etmekle, sınavlara girmekle yükümlü tutulabilir; bunları yapmadıkları takdirde para cezasına çarptırılabilirler. En azından, hükümet sorunun bu cihetini çözmeye çalışıyor gibi görünüyor. Ancak, bazı Hollandalı gruplar arasında görülen hoşgörüsüzlükle ilgili problemler, karmaşık korkular ve güçlükler bu meseleye dair daha ciddi ve kapsamlı bir yaklaşımı zorunlu kılıyor. Peki bunu yaparken dengeyi sağlamak mümkün olacak mı?

“Benim Dünyamda Her Şey”

Avusturya’ya yıllar önce göç etmiş bir ailenin çocukları, göçmen kökenli olarak yaşamının üstesinden nasıl geliyor? Göçmen kökenli olmanın ne anlama geldiğini, nelerle karşılaşmış neler hissettiklerini iki Avusturyalı gençle konuştuk. Birisi Pakistan’dan göç etmiş bir ailenin kızı olan Natasha Ghulam (27), diğeri Sudan asıllı bir ailenin oğlu olan Asim Behari (22).

Kübra Zorlu*

“Vienna’da doğup büyüyen ilk nesil biziz. Annem-babam daha iyi bir gelecek için Avusturya’ya göç ettiler. Yabancı ülkede kalmayı göze alarak bu kararı verdiler ki hayallerimizi gerçekleştirelim. Onların umutlarını, hayallerini ve isteklerini biz sürdürüyoruz. Ebeveynlerimiz burada çalışıp ülkeye katkıda bulundukları hâlde hiçbir zaman Avusturya toplumunun gerçekten bir parçası olmadılar. Aileleri için yaptıkları fedakârlıklarla dil ve kültür öğrenmeye ve tamamen entegre olmaya vakitleri yoktu.” Asim Behari.

Vienna’da doğup büyüyen Asim, anne-babası, kardeşleri ve ağabeyiyle büyük bir ailede yaşıyor. 1989 yılında Sudan’dan Avusturya’ya fizik okumak için gelen babası, maddi sıkıntılardan dolayı okumaya fırsat bulamamış, iş bulmaya mecbur kalmış. Başladığı üniversiteyi bitirmeden çalışmaya başlamış. Annesi, evlilikten sonra Omdurman İslam Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünde lisans eğitimini tamamlayıp yüksek lisans yapmak için Vienna’ya gelmiş. Arapça dilini ve İslam’ı öğrenmek için Arap okuluna başlayan Asim, 12 yaşında

Schwechat’ta bir liseye gitmiş. Daha sonra Londra’ya taşınıp liseyi orada bitirmiş. Şu anda Vienna Üniversitesi’nde Hukuk ve Sosyoloji okuyor.

Natasha Ghulam’ın göç hikâyesi ise biraz daha eskiye uzanıyor. Natasha’nın büyükanne ve büyükbabası 1947’de Pakistan ve Hindistan’ın ayrılması esnasında Pakistan’a göç etmiş. Daha sonra babası 80’li yıllarda turist vizesiyle Avusturya’ya gelmiş. İş bulup çalışmaya başlayarak vizesini uzatmış. 92’de ise Natasha’nın annesiyle evlenip onu Avusturya’ya getirmiş.

“Kendini Kaybetmeden İki Dünya Arasında Hareket Etmek”

Çocukluk yaşlarında Arap okulunda okuduğu için çift kökenli, yani hem Avusturyalı hem de Sudanlı olarak büyümenin farkına varmayan Asim, okulun çok kültürlü olduğunu, aile çevresinin daima benzer kültürel alışkanlıklara sahip olduğunu, dolayısıyla yabancılik duymadığını anlatıyor. “On iki yaşında ortaokula (Alm. “Gymnasium”) başladığımda, hakikatlerle karşılaştım. Bu zamana kadar

Yamı Temsil Vatan”

“Duisburg-Essen Üniversitesi’nde Medya Bilimleri alanında yüksek lisans eğitimini tamamlayan Zorlu, Perspektif redaktörüdür.

'çift kökenli' olmam hiç sorgulanmamıştı. Beklentilerim karşılaştıklarımın çok uzaktı. Hızlı bir şekilde toplumun bir parçası olmak için uyum sağlamaya mecbur kaldım." Asim, şimdiki neslin "farklı" olduğu düşüncesinde. "Neslimize özel olan şey, her yere uyum sağlayabilmek, kendini kaybetmeden iki dünya arasında hareket etmek."

"Benim Neslim, Toplum ve Aile Arasında Bir Köprü Oluşturuyor"

Natasha, çift kökenli büyümenin zor olduğu kadar heyecan verici yanlarının da olduğu kanaatinde: "Farklı kültürel ortamlar benim için büyük bir zenginlik." diyerek ifade ediyor bu durumu. Şimdiki neslin öncelikle nazaran haklarını daha bilinçli bir şekilde talep ettiklerini düşünen Natasha, en önemli yanının özgüven olduğunu söylüyor. "Eski nesiller herhangi bir Avusturyalıya sunulan hakkın kendilerine de sunulmasına minnet duyarak razı oluyordu. Biz ise burada doğup büyüdük, buradaki haklar temel hakkımız. Bu haklarımızı çekinmeden talep edebiliyoruz."

Asim "Benim neslim, toplum ve göç tecrübesi yaşamış olan ailelerimiz arasında bir köprüyü oluşturuyor. Biz aksaklıkları toparlamakla, bunu yaparken de ön yargılarla karşılaşsak da kendimizi savunmak, ispatlamak ve toplumda yerimizi oluşturmakla mükellefiz." şeklinde sorumluluklarını vurguluyor. "Ailemizin bize yaptığı fedakârlıklar karşısında şimdi biz de toplumla olan bu bağı kurmak zorundayız."

"Birden Fazla Milletten Olmak İmkânsız Değil"

Natasha ve Asim kendilerini belirli bir yere ve millete ait hissetmiyorlar. Natasha, "Her iki millettenim; ama aynı zamanda da hiçbirinden." şeklinde ikilemini anlatıyor. "Aidiyet, yerel bir bağdan ziyade daha çok aile, arkadaş ve çevremdeki aynı kafada olduğum insanlarla olan bağ."

Asim ise hem Avusturyalı hem de Sudanlı olduğunu, aynı anda iki veya daha fazla millettense olmanın imkânsız olmadığını söylüyor. "Bunun kanıtını da Sudan köklerime dayanarak buldum. Sudanlılar, Afrikalı Araplardır. Yani, adadilleri Arapça, kültürleri Arap kültürü, ama yine de Afrikalılar. Ben de Avusturyalıyım, dinim İslam, anadilim Arapça." Bu karmaşık dünyada sadece siyah-beyaz düşünebilen insanların çok fazla ilerlemeyeceğini söyleyen Asim, "İki kimliğin birlikte var olabileceğini düşünüyorum. İkisinden birini seçmek zorunda değilim. Kendimi iki millete de ait hissediyorum."

"Yapmacıksız 'Ben' Olmak"

En az iki dil bilen bu nesil, Almanca diline gayet iyi hâkim. Natasha, şaşkın bir şekilde yapılan "Çok güzel Almanca konuşuyorsunuz." gibi gereksiz yorumların 2019 yılında artık lüzumsuz olduğunu ve buna sert tepki verilmesi gerektiğini düşünüyor. Asim ise içten içe rahatsız olduğunu anlatıyor: "Avusturya'da yaşayanların Almanca bilmesi tabii bir şey. Avusturyalıların, göçmenlerin Almanca dilini mükemmel konuşamadıklarını düşünmelerine şaşıyorum."

Natasha ve Asim, aynı zamanda adadilleriyle daha duygusal bir bağ kuruyor. Asim, anadiliyle büyüdüğünü ve ona karşı özel bir bağ kurduğunu, Almanca diline olan hissinin biraz daha sınırlı olduğunu; ama en güvendiği dilinin İngilizce olduğunu söylüyor. "Anadilim, büyüklerimin mirası, Sudanlı kişiliğimin bir parçası ve dinimin dili. Ailemin bana bırakabileceği en değerli miras sanırım. Anadilimde Allah'ı ve dinimi, kültürümü daha iyi öğrenebiliyorum." Almanca ve İngilizcede kendini emin hissedenden Natasha ise anadili Urduçada bazı yanlışlarının olduğundan, yine de anadilini oldukça iyi konuştuğundan bahsediyor. "Benim için anadil, en önemli duygularımı ifade etmek anlamına geliyor. Her bir kelimeyi neredeyse fiziksel

"Vatan bir duygu, bir güvenlik hissi, refah ve 'hoş geldin' hissi, olduğun gibi kabul edilme hissi. Benim dünyamı temsil eden her şey vatan.

olarak hissetmek. Urduca konuşmak benim için yapmacıksız 'ben' olmak demek."

"Vişana Benim Doğup Büyüdüğüm Yer"

"Köken olarak nereden geliyorsun?" sorusunu, kimin hangi bağlamda sorduğu çok önemli. Natasha, tanımadığı birinin bunu sormasını doğru bulmuyor: "Bu soruyu bana beyaz tenli birisi iş başvurusu görüşmesinde sorarsa, bu güç dengesizliğini ciddi etkiler. Bana bilinçsizce 'aslında buraya ait olmadığımı ve bu devletteki varlığımı savunmam gerektiğini' gösterir."

Asim, "Çocukluğumda 'Nereden geliyorsun?' sorusuna cevap bulmakta zorlanıyordum. Vişana benim doğup büyüdüğüm, okula gittiğim, okuduğum ve şimdi çalıştığım vatanım ve öyle kalacak." şeklinde duygularını ifade ediyor.

"Avusturya Bizi Yansıtıyor"

Hem Natasha hem de Asim, kendilerinin siyasette yeterince temsil edilmediğini düşünüyor. Yeni kurulan Avusturya Ulusal Konseyi'ndeki milletvekillerinin yalnızca %5'i göç geçmişine sahip. Fakat Avusturyalıların neredeyse dörtte biri yerli Avusturyalı değil. Asim, göçmenlerin hâlâ "kötülük yapan kimseler" olduğu fikrinin günümüz siyasetinde tartışılan konular arasında olmasını eleştiriyor. "Müslümanlara karşı nasıl korkutucu bir uygulama yapıldığını görmek için son hükûmetin icraatlarına bakmak gerekiyor." En güçlü parti olan ÖVP'ye baktığımızda, 71 vekilin arasında Avusturya kökenli olmayan bir kişinin bile olmadığını görüyoruz.

Natasha da aynı şekilde, milletvekillerinin çoğu beyaz, yaşlı adamlardan oluşan hiçbir mevcut partinin onu temsil etmediğini söylüyor. "Sol kesim, Avusturya'nın Müslüman nüfusunu yansıtmamakta. İçlerinde bir iki Müslüman olsa bile, bu partiler özellikle Müslüman toplulukları olumsuz yönde etkileyen ve marjinalleştiren yasaları destekliyor."

"İnsanlar Farklı Olan İnsanlara Karşı Ön Yargılar"

Asim, insanların kendilerinden farklı olan insanlar hakkında ön yargılara sahip olduğunu

düşünüyor. "Metroda yanıma oturmak istemeyenler ile başlıyor bu. Böyle şeyler büyütülecek olaylar gibi görünmese de insana daima 'değişik' olduğunu hatırlatıyor." Zamanla bu muameleyle yaşamayı öğrendiğini söyleyen Asim, "değişik" olmanın zevkli bir şey olduğu kanaatinde.

Şimdiye kadar fiziksel şiddetle karşılaşmadığını söyleyen Natasha, çok rahatsız edici sözlü şiddet ve davranışa dair birçok deneyim yaşadığını söylüyor. "Hem eğitim sisteminde ırkçı ya da ön yargılı ifadelerle, hem de mesleki ortamımda dışlayıcı davranışlarla yaşadım bu deneyimleri."

"Hiçbir Yere Ait Değilmiş Gibi Hissediyorum"

Natasha, Pakistan'dan Avusturya'ya döndüğünde huzur bulduğunu belirtiyor: "Ailemin Pakistan'dan göç etmelerinin bir sebebi vardı. Orada yaşamayı hayal edemem." Fakat Avusturya'nın da sorunsuz bir ülke olmadığını biliyor ve şöyle aktarıyor: "Vişana'ya döndüğümde mutlu oluyorum ama buradaki mevcut sorunların bilincindeyim."

Asim, Sudan'ı ziyaret ettiğinde, sürekli bir ev hasreti ve ayrıklık duygusu hissettiğini söylüyor: "Bir yandan akrabalarımı tanıma ve kültürümü inceleme fırsatı buluyorum. Öte yandan kendimi gerçekten hiçbir yere ait değilmiş gibi hissediyorum." Sudan'dayken, Avrupa'da yaşayan ve sadece tatil için orada olan Avusturyalı; Avusturya'da ise yabancı, Afrikalı, Arap. "Yine de, Sudan sınırına girdiğimde hep evime gelmiş gibi hissediyorum."

Peki, öyleyse vatan, Avusturya'da yaşayan göçmen çocukları için ne ifade ediyor? İki millet arasında bir gel-git, bir kararsızlık mevcut. Natasha için "vatan" denilen o mükemmel yer yok. Onun vatanı sevdiği insanlar, nerede olurlarsa olsunlar... "İnançlı bir Müslüman olarak asıl vatanın insanın kendinde olduğunu ve böyle bir yerin yeryüzünde bulunmadığını düşünüyorum."

Asim için aynı şekilde vatan bir ülke, şehir veya bir yer değil: "Vatan bir duygu, bir güvenlik hissi, refah ve 'hoş geldin' hissi, olduğun gibi kabul edilme hissi. Benim dünyamı temsil eden her şey vatan. Farklı fikirler ve değerler olsa bile, içimde her zaman bir güvenlik duygusu oluşturan çevrem ve arkadaşlarım."

DOSYA

Homojen Demografilerde Göçmenlik: Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri

Homojen demografilere sahip Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin göçmen kompozisyonları da benzerdir. Bu ülkelerdeki göçmenlerin, komşu ülkelerden gelenler ve ortak köklere sahip ülkelerden gelen göçmenler olduğu görülmektedir.

Nur Birinci Gemici*

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktora öğrencisi olan Nur Birinci Gemici, işgücü piyasalarında göçmenlerin konumu üzerine araştırmalar yapmaktadır.

Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri 2000'li yıllarla beraber Avrupa Birliği'nin (AB) genişleme politikaları sonucu AB üyesi olmuş olsa da bu ülkelerin farklı bir geçmiş ve kültüre sahip olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Bu ülkelerin demografik yapıları Batı Avrupa ülkelerinden farklı olarak daha homojendir. Batı Avrupa ülkelerinin 1950'li yıllarda emek piyasalarında yaşadığı açık sonucu işçi göçleri deneyimi ile demografik yapısı çeşitlenmiş, misafir işçilikten kalıcılığa doğru evrilen, aile birleşmeleriyle beraber büyüyen göçmen nüfusu bu ülkeleri göç konusuna nispeten daha aşına hâle getirmiştir. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri Batı Avrupa'nın yaşadığı bu göç deneyiminden ve demografik çeşitlilikten uzaktır.

Son yıllarda gündemden düşmeyen düzensiz göç konusu Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde -yükselen sağın da etkisiyle- terörle ilişkilendirilmekte ve özellikle Müslüman göçmenler bu ön yargıların hedefi olmaktadır. Ayrıca refah düzeyi nispeten daha düşük olan ülkelerde mülteciler, ucuz işgücü olarak anılması sebebiyle, "ekmeğin bölüşümünde" sorun teşkil etmektedir. Homojen demografik yapısını kaybetmek istemeyen bu ülkeler mülteci kabulüne bir hayli mesafelidir. Bununla beraber

ülkelerin düzenli göçmen nüfusunun önemli bir payını ortak köklere ve tarihî geçmişe sahip oldukları ülkelere gelen göçmenler ve komşu ülkelere gelenlerin oluşturduğu görülür.

Homojenlikten yana duruşları ve ülkelerinin ekonomilerini bahane eden sebepleri ile göçe dair sert tavır benimseyen bu ülkeler, Brexit sürecinde ise aynı sert tavrın hedefi olmuşlardır. Bilindiği üzere AB üyelikleri ile beraber serbest dolaşım hakkını Ada'dan yana kullanan Orta ve Doğu Avrupalı göçmenler, Britanya'nın Birlik'ten çıkma sebeplerinden birisi hâline gelmiştir. Ülkelerinde göçmen karşıtı politika izleyen devletlerin vatandaşlarının başka bir ülkede istenmeyen göçmen konumuna düşmesi, göç olgusunun siyasi eksenden bağımsız evrensel bir şekilde ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Vişegrad Grup (V4): "Göçmen Ülkesi Olmak İstemiyoruz"

Dünyada yükselen göç ve mültecilik meselesine yönelik olarak göçmen ülkesi olmak istemediklerini sıklıkla dile getiren Çekya, Macaristan, Polonya ve Slovakya'nın oluşturduğu Vişegrad Grup AB'nin zorunlu mülteci kotalarını kabul etmeyerek

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin düzenli göçmen nüfusunun önemli bir payını ortak köklere ve tarihî geçmişe sahip oldukları ülkelere gelen göçmenler ve komşu ülkelere gelenler olduğu görülmektedir.

mülteciler konusunda birlik içinde hareket etmektedirler. Benzer şekilde üçüncü ülkelere gelen düzenli göçmenlere yönelik konularda da bu ülkelerin iş birliği içerisinde olduğu görülür.

Çekoslovakya, Macaristan ve Polonya'nın 1991 yılında "Vişegrad Üçlüsü" olarak kurduğu grup, ortak köklere yapılan atıf ve Orta Avrupa'daki komünist bloğun kalıntılarını ortadan kaldırma arzusuna dayanır. Vişegrad üçlüsü Çekoslovakya'nın 1993'te Çek Cumhuriyeti ve Slovakya olmak üzere ikiye ayrılmasının ardından "Vişegrad Dörtlüsü" veya "V4" olarak adlandırılmıştır. O dönem bir araya gelen bu ülkelerin en önemli amacı Avrupa Birliği'ne üye olmak olarak belirlenmiş, bu ülkeler Avrupa ile entegrasyon sürecinin birlik içinde daha başarılı bir şekilde gerçekleşeceğini düşünmüştür. Nitekim 2004 yılında AB'nin beşinci genişlemesiyle beraber V4 grubu AB'ye girmiştir.

Komşular ve Ortak Kökler

V4 ülkelerinin göçmenlere yönelik tutumları ve bu ülkelerdeki göçmen kompozisyonları benzerdir. Birkaç sürpriz kaynak ülke hariç bu ülkelerdeki göçmenlerin genellikle komşu ülkelere gelen, ortak köklere ve tarihî geçmişe sahip ülkelere gelen göçmenler olduğunu söylemek mümkündür. Denilebilir ki homojen demografilerin göçmenleri içirme noktası yine kendilerine en çok benzeyenlerin içilmesi yönündedir. Bunun yanı sıra bu ülkelerin göçmen kompozisyonlarında Vietnam gibi uzak coğrafyalardan gelen göçmenlerin olması üçüncü ülke vatandaşlarının işgücü göçünü destekler nitelikte politika-lara sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Doğu ve Batı Avrupa Arasında Geçit: Polonya

V4 içerisinde nüfusu en yüksek olan Polonya, yaklaşık 40 milyon nüfusa sahiptir. Polonya, AB üyeliği öncesinde kısıtlı iş olanakları ve düşük refah düzeyi ile varış ülkesi olmaktan ziyade, transit

bir göç ülkesi, batıya açılan bir geçittir. Üyelik sonrasında ise Polonya doğudaki komşularından daha çok göçmen çekmeye başlamış; Polonya'da AB üyesi olmayan Ukrayna, Belarus, Rusya ve Moldova'dan gelen göçmenlerin sayısı artmıştır.

Sürpriz bir kaynak ülke olarak Vietnam vatandaşlarının da Polonya'da göçmen nüfus içerisinde ağırlıklı bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Polonya'daki Vietnamlı göçmenlerin yerleşimi 1970'lerde siyasi ve ekonomik bağların kurulmasıyla öğrenci ve işçi takası ile gerçekleşmiştir. AB üyeliği sonrasında Polonya'da Çinli göçmenlerin de sayısının arttığı görülmektedir. Çin işgücü göçünün arkasında ise düşük ücretlerle çalışmaya gönüllü olan Çinli işçilerin Polonyalı şirketler tarafından talep ediliyor olma sebebi yatmaktadır.

İşgücü Göçüne Sıcak Bakan Ülke: Çekya

Bugün 10 milyon nüfusa sahip Çekya, AB üyeliği sonrasında transit göç ülkesi konumunu, varış ülkesine çevirmiştir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) verilerine göre; Çekya nüfusunun yaklaşık %5'i göçmenlerden oluşmakta ve göçmenlerin çoğunluğu başkent Prag'da ikamet etmektedir. Çekya'ya yapılan göçün baskın özelliği işgücü göçü olmasıdır.

Çek ekonomisinin büyüme yıllarında ve liberal politikalar izlediği yıllarda (1990, 2004-08, 2013'ten sonra) ülke, büyük miktarda işçi göçü akını yaşamış, durgunluk veya kriz zamanlarında ise (1990'ların sonu, 2009-12 arasında) göçmenlerin işgücü piyasasına girişleri engellenmiştir. Göçmenlerin geneli işgücü piyasalarında emek yoğun sektörlerde tehlikeli ve zor işlerde yer almaktadır. Çekya'daki göçmenler içerisinde en büyük grup Ukrayna, Slovakya ve Vietnam vatandaşlarıdır. Bu sırayı Almanya, Polonya, Bulgaristan ve Romanya izler. Bu göçmenlerin geneli düzenli ve işgücü piyasalarında içerilmiş göçmenlerdir.

Göçmenler İçin Hedef Ülke Olmayan Slovakya

Nispeten düşük bir nüfusa (5.5 milyon) sahip olan Slovakya, kuruluşundan bu yana göçmenler için hedef ülkelerden biri olmamıştır. Dünyada artan göç hareketliliğine rağmen Slovakya homojen demografik yapısını sürdürmektedir. AB üyeliği öncesinde göç için bir kaynak ülkeyken üyelik sonrasında Slovakya'dan yapılan yasadışı göç ve sığınma talepleri azalmıştır. Üyelik sonrasında Slovakya'daki göçmenlerin oranı artmış olsa da IOM verilerine göre; Slovakya nüfusunun yalnızca %2'sini göçmenler oluşturmaktadır.

Slovakya'da da düzenli göçün en önemli dinamiği çalışma amaçlı göç olurken göçmen nüfusun ağırlığını Hırvatistan, Bulgaristan, Litvanya, Polonya ve Romanya'dan gelenler oluşturmaktadır. Geçmişte Slovakya'da Asya ülkelerinden gelen göçmenlerin sayısı düzenli şekilde artmış olsa da bugün bu ülkelerden gelenlerin sayısı azalmıştır.

Düzensiz Göç Güzergâhı: Macaristan

Macaristan, hem düzenli hem de düzensiz göçün kaynak ve varış ülkesidir. 10 milyon nüfusa sahip Macaristan'ın kara sınırlarının göç güzergâhı üzerinde olması bu ülkeyi düzensiz göçün önemli bir durağı hâline getirmektedir. Macaristan'da düzensiz göç çoğu kez terörle ilişkilendirilirken Macar ekonomisinin dinamikleri de mülteci karşılığını pekiştirmektedir.

Diğer taraftan Macaristan, AB üyeliği ve göreceli refahıyla komşu ülkelerden gelen göçmenler için önemli bir varış ülkesidir. Macaristan'da ikamet eden göçmenlerin yarısı işgücü göçü sebebiyle bu ülkeye gelmiştir. Göçmen nüfusun %60'a yakını Avrupa ülkelerinden (ağırlıklı olarak Romanya, Almanya) gelmiştir. Asya ülkelerinden gelen göçmenlerin ağırlığını ise Çinli göçmenler oluşturur.

Gidenler Daha Çok

Bu ülkelerin AB üyesi olmasıyla beraber yeni iş fırsatları ve eğitim olanakları sebebiyle refah seviyesi daha yüksek olan Almanya, Hollanda ve İngiltere gibi AB ülkelerine olan göç oranı artmıştır. 2004 yılında AB'ye üye olan ülkeler serbest dolaşım hakkına 2007 yılının kasım ayında sahip olmuştur. Ancak Britanya Avrupa Birliği'nin beşinci genişlemesiyle beraber AB'ye giren Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik, ihtiyatlı davranan ve geçicilik kısıtlaması uygulayan diğer Avrupa devletlerinin aksine, serbest dolaşıma başlangıçtan itibaren izin vermiştir.

AB sonrası göçün yönü Batı Avrupa'ya kayarken 1990'lı yıllarda ise Demir Perde'nin düşmesiyle bu ülkelerin yaşadığı ekonomik ve siyasi alanda dönüşümler göçü tetiklemiştir. O yıllarda Avrupa ülkelerinin yanı sıra Kanada ve ABD'ye de yoğun göçler görülmektedir. Özellikle ABD'de bu ülkelerden gelen göçmenlerin toplam göçmen nüfus içinde büyük bir yoğunluk oluşturduğu bilinmektedir.

“Her nefis ölümü tadacaktır.” (Enbiyâ suresi, 21:35)

“‘BİZ’İN KİM OLDUĞUNA DAİR DAHA KAPSAYICI SÖYLEMLER GELİŞTİRİLMELİ”

AVRUPA ÜLKELERİNİN GÖÇMENLERE UYGULADIĞI POLİTİKALAR GİTTİKÇE DAHA KISITLAYICI BİR HÂL ALIYOR. GÖÇ POLİTİKALARI ENSTİTÜSÜNDEN (MPI) NATALIA BANULESCU-BOGDAN İLE AVRUPA’NIN GÖÇ POLİTİKALARINI, GÖÇ İLE AŞIRI SAĞ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ VE GÖÇMEN/GÖÇMEN KÖKENLİLERİN AİDİYET SORUNLARININ NEDENLERİNİ VE ÇÖZÜMLERİNİ KONUŞTUK.

Yasemin Yıldız

Avrupa ülkelerinin göç politikalarını incelediğimizde, bazı ülkelerin diğerlerine kıyasla daha katı politikalar uyguladıklarını görüyoruz. Bununla ilgili olarak, hangi ülkelerin göç politikalarının daha insancıl olduğunu söyleyebiliriz?

Ülkeleri bireysel yoruma açık bir biçimde daha “insancıl” ya da “daha az insancıl” olarak niteleyemeyiz. Ancak son yıllarda kısıtlayıcı göç politikalarının

sayısında bir artış olduğunu söyleyebiliriz. İtalya’da göçmenleri taşıyan STK gemilerinin limanlara yanaşmasını engelleyen politikalardan ve göçmenlere yardım etmeyi suç kabul eden Macaristan’daki “Sorosları Durdur” yasalarından tutun da AB’ye olan göçün engellenmesi için Avrupa’nın komşu ülkelere yapılan kalkındırma yatırımlarına kadar bu politikaların örneklerini görmekteyiz.

Bununla birlikte Avrupa devletleri, kıtanın yaşadığı 2015-2016 krizini tekrar yaşamamak için işi sağlama almaya kararlı olsa da daha önce gelmiş olan mültecilerin başarılı bir şekilde entegrasyonunu teşvik etmek için önemli yatırım hamlelerinde bulunuyorlar. Bazı ülkeler mültecilerin yeniden yerleştirilmesine yönelik özel sponsorluk ve kamu sponsorluğu gibi (küçük de olsa) yeni fırsatları dahi araştırıyorlar.

Birçok göç uzmanı için göç, aşırı sağın yükselmesinin ardındaki önemli bir faktör. Göç ve aşırı sağ arasındaki ilişki hakkında sizin düşünceniz nedir?

Göç, aşırı sağ kampanyalarının büyük bir kısmının belirleyici özelliği olmuştur. Ancak bunun, kitlesel göç akınlarına maruz kalmayan yerlerde dahi geçerli olduğunu not düşmek önemli. Göç ile yükselen nativizm (yerlilerin hak ve çıkarlarını koruma siyaseti) arasında doğrusal bir ilişki yok, ki bu çoğunlukla fark edilmeyen bir gerçek. Nativizmin hızla yükseldiği bazı ülkeler aslında göçün en az olduğu yerler iken, yüksek oranda göçe maruz kalan yerler ise -2000'lerin başındaki İspanya gibi- göçmenleri daha kucaklayıcı bir düşünceye sahip olabilmekte. Buna karşın, aşırı sağcı Vox Partisi'nin İspanya ve Portekiz'de ilk kez yükselmesiyle bu durum da değişiyor olabilir.

Aşırı sağ ve göç arasındaki ilişkide siyasiler nasıl bir rol oynuyor?

Nativist ve popülist siyasiler, değişimin temposunun hızlanması ve göçün "kontrolden çıkması" gibi konularda halkın endişelerinden ve göçün gerçek, resmî rakamları ne olursa olsun insanların hayat kalitelerinin azalacağı korkularından besleniyorlar ve bunları siyasetlerinde kullanıyorlar. Ülke halkları aynı zamanda küreselleşme, AB'nin rolü ya da işçileri geride bırakan ve hızla değişen işgücü piyasaları gibi konular hakkında da endişeliler. Ne var ki siyasiler halkın korku ve endişelerini daha somut bir günah keçisi olan göçe ve göçmenlere ustalıkla yüklediler. Sonuç olarak onlar, radikal sağ partilerin gündemini şekillendirerek ve merkez sağ partilerini ve koalisyonları daha keskin

göç politikaları izlemeye zorlayarak -gerek hükümet içerisinde gerek dışarılarında- politika üzerinde önemli bir etki yarattılar.

Avrupa'daki göç bağlamında ele alırsak, nativizm hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce nativizm bir süre önce aileleri Avrupa'ya göç eden Avrupalıların, özellikle üçüncü ya da daha sonraki nesillerinin, kimlik ya da aidiyet sorunlarında bir rol oynuyor mu?

Avrupa'daki entegrasyon zorlukları birinci nesille son bulmuyor. Aslına bakılırsa göçmen çocukları ve torunları -özellikle dinî görünürliğe sahip ya da farklı bir dine mensup olanlar- Avrupa'da ciddi zorluklarla yüzleşti. Bu zorlukların arasında yaşama alanlarında karşılaşılan segregasyon (ayrımcılık), eğitim zayıflığı, iş piyasasının akıbeti ve genel anlamda ayrımcılık bulunuyor. İş piyasasına ve eğitim kurumlarına erişimdeki engelleri aşmak, üzerinde en çok yoğunlaşılan hususların başında geliyor. Ancak ortada eşit derecede ehemmiyetli fakat daha soyut bir unsur daha mevcut: Aidiyet iklimini geliştirmek ve korumak. Ulusal kimlik ve aidiyet krizleri çeşitli toplumlarda her zaman yüzeyin altında kaynamaya devam etmiştir; fakat çok kültürlü toplumlarda "bize karşı ötekiler" ayrımcılığıyla ateşi körükleyen nativist seslerle durum hiç şüphesiz daha da kötüleşmiştir. Bu bölünmeleri birleştirmek ve tedavi etmek için toplumların, toplumdaki "biz"in kim olduğuna dair daha kucaklayıcı, kapsayıcı söylemler geliştirmesi gerekiyor. Bunun için de ideal olarak, "biz'i (nativistlerde olduğu gibi) soy gibi değişmez niteliklerle tanımlamak değil, ortak değerler ve normlara (kurallara) bağlılıklarla (bağlı olmakla) tanımlamak gerekiyor.

Bildiğimiz üzere son on yılda Avrupa'ya olan göç hızla arttı. Öte yandan göç Avrupa için yeni bir olgu değil. Avrupa'nın "eski" ve "yeni" göçmenlerinin birbirlerine olan karşılıklı algıları hakkında sizin düşünceniz nedir?

Geçtiğimiz yüzyıl boyunca, Avrupa'ya çok farklı coğrafyalardan göçmenler gelmiş ve bu göçmenlerin Avrupa'ya yerleşim amaçları farklılık

göstermiştir. Bu göç akınlarının arasında, 1960'lar ve 70'lerde işçi ihtiyacını karşılamak için istihdam edilen Türk misafir işçiler, 1990'larda gelen Bosnalı mülteciler, 2000'lerin başında Avrupa sınırlarından gelen düşük vasıflı işçiler (İspanya'da Romanyalılar ve İngiltere'de Polonyalılar) ve elbette 2015-2016 yıllarında Avrupa'ya kitlesel olarak akın eden Suriyeli, Afgan, Iraklı vb. göçmenler bulunuyor. Bu grupların her biri ve çocukları çok farklı zorluklarla karşı karşıya kaldılar, ki uzun vadede entegrasyon çabalarının bir kısmı hâlâ devam etmektedir. Bu nedenle, kendilerini güvencesiz bir durumda hisseden göçmenler ve çocukları, kıt kaynakları tekellerine aldıkları ya da göçmenlere karşı kamuoyunu bariz bir biçimde zehirledikleri düşünülen daha yeni göçmen dalgalarıyla dayanışma hissetmeyebilir.

Peki sizce Brexit Avrupa'daki göç dinamiklerini nasıl etkileyecek?

Bu çözümlenmesi biraz zaman alacak bir soru; zira hareketli (mobil) AB vatandaşlarının geleceğini düzenleyen kurallar -Birleşik Krallık'ta yaşayanlar ile AB27'de yaşayanlar- hâlâ üye devlet seviyesinde geliştirilmiş değil (her ne kadar Birleşik Krallık bunun planlamasında epey ilerleme kaydetmiş olsa da). AB27 vatandaşlarının iş veya eğitim için İngiltere'ye taşınması daha zor ve daha cazibesiz hâle gelecektir. Ayrıca kıtada yaşayan kimi İngilizler, iş piyasasına, oturma haklarına, sosyal hizmetlere erişimde zorluklar yaşayarak kendilerini bir gecede üçüncü dünya vatandaşı seviyesinde bulabilir ve Birleşik Krallık'a geri dönmenin gerekli

Nativist ve popülist siyasiler, radikal sağ partilerin gündemini şekillendirerek ve merkez sağ partilerini ve koalisyonları daha keskin göç politikaları izlemeye zorlayarak -gerek hükûmet içerisinde gerek dışarıda- politika üzerinde önemli bir etki yarattılar.

olduğunu düşünebilirler.

Avrupa'daki Müslüman azınlıklar konusu, Avrupa göç politikaları için önemli bir tartışma konusu. Avrupa'daki Müslüman nüfusun yükselişinin Avrupa'nın gelecekteki göç politikalarını etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

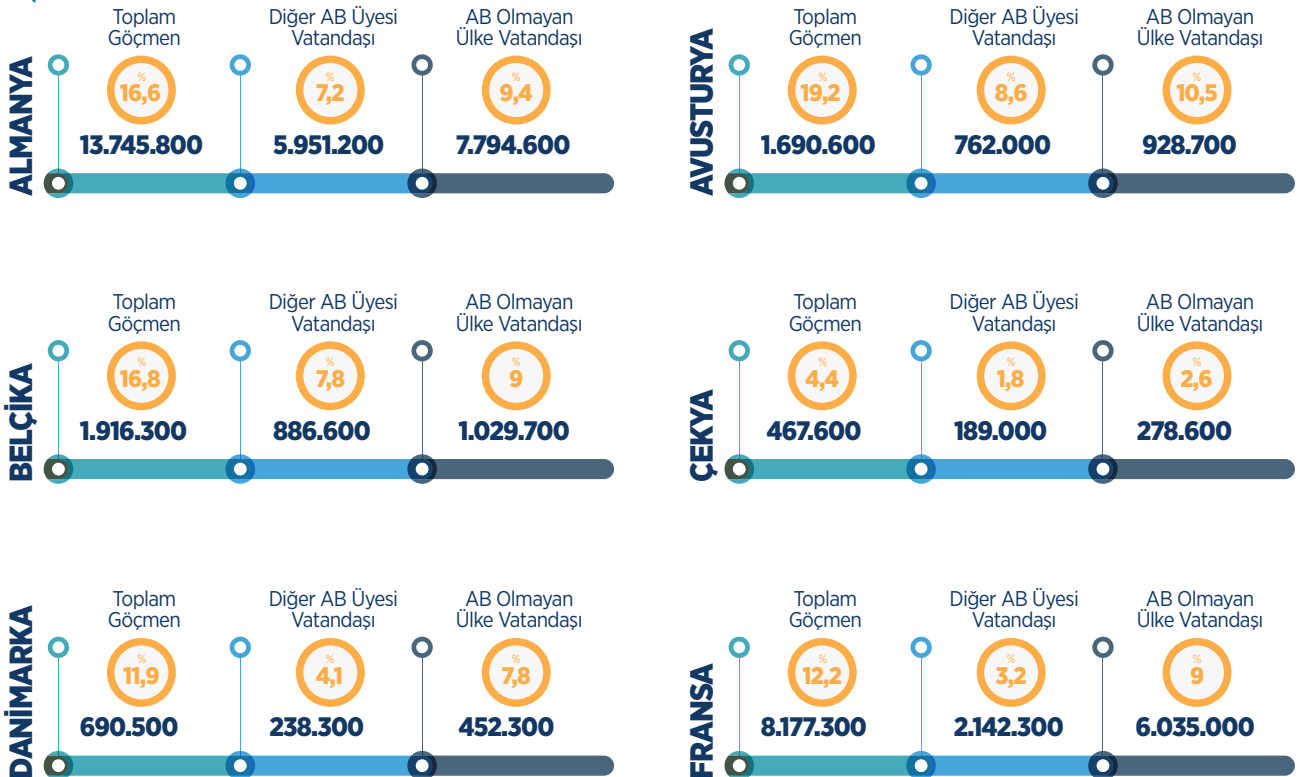
2015-16 döneminde ağırlıklı olarak Müslüman ülkelerden gelen büyük göç akımları, dinî azınlıkların Avrupa toplumlarına başarılı bir biçimde nasıl entegre edileceği konusunda uzun süredir devam eden tartışmaları yeniden gündeme getirmiştir. Avrupa'da kültürel korkular hâkim; İslam Avrupa toplumlarını birbirine bağlayan norm ve değerlere doğrudan tehdit olarak görülüyor. Müslüman toplulukların nüfusu artış göstermeye devam ettikçe, Avrupa ülkelerinin iki rakip baskı unsuru arasında denge kurması gerekecektir: Kültürel farklılıklara yer açmak ya da bu farklılıkları kısıtlamak. Bu iki unsur arasındaki gerilim çoğunlukla, yalnızca birkaç kadının burka taktığı yerlerde bile tartışmaları alevlendiren İslami giysilerin ve bu giysiler hakkındaki yasak ve kısıtlamaların etrafında dö-

nebilir. Ne var ki, kısıtlamalar kısa vadede siyasi başarı puanı getirse de uzun vadede ters teperek gruplar arasındaki farklılıkları hafifletmek yerine daha da derinleştirebilir.

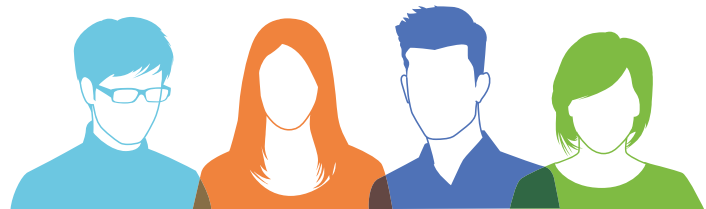
Bir Bakışta Avrupa'nın Göç Haritası

Avrupa'da hangi ülkelerde en fazla hangi milletten göçmen yaşıyor, bu kişilerin ülke nüfusuna oranları nedir, ülkelerdeki AB içinden ve dışından göçmen sayı ve oranları neler? Tüm bu soruların yanıtlarını Perspektif okuyucuları için derledik.*

AVRUPA'DA YAŞAYAN GÖÇMENLERİN TOPLAM NÜFUS İÇİNDEKİ ORANI, AB VE AB DIŞI GÖÇMEN ORANLARI

* Yukarıdaki rakamlar Eurostat'ın 1 Ocak 2018 tarihli verilerinden derlenmiştir.

Iraklılar

Daha İyi Bir Yaşam İçin

Ölüm Tehlikesine Rağmen

Irak'ta siyasal sisteme yönelik revizyon talebiyle yapılan protestolar, protestoculara yönelik ölümcül şiddet sarmalına rağmen devam ediyor.

Sokaklarda

Alessandra Bajec*

*Tunus merkezli serbest gazeteci. 2010-2011 yılları arasında Filistin'de yaşadı. Metinleri rt.com, CounterPunch ve Avrupa Gazetecilik Merkezi dergilerinde yayımlandı.

Irak geçtiğimiz iki aydan beri hükümet karşıtı protestolara sahne oluyor. Protestolar Bağdat'ta da aşırılıkların güneyinde ve merkezinde yer alan diğer büyük şehirlere sıçramış durumda. Ekim ayının başından beri sokaklarda olan Iraklıların talepleri oldukça net: Temel hizmetlerin sağlanması, ekonomik imkânlar sunulması ve yolsuzluğun son bulması. Ülke genelinde yaşanan protestolarla birlikte grevler yapıyor, limanlar ve petrol tesisleri bloke ediliyor.

Meşru Talepler

İlk olarak işsizlik ve kamu hizmetlerindeki kötü şartlar sebebiyle başlayan protestolar git gide daha da genişledi ve yolsuzlukla anılan siyasi iktidarın istifasının yanı sıra hizipçi politik sistemin tamamen ortadan kaldırılması çağrılarını yükselmeye başladı. Vatandaşlar, petrol zengini olan ülkelerinde temiz suya, elektriğe, sağlık ve eğitim hizmetlerine kısıtlı erişim imkânları sebebiyle oldukça tepkili. Iraklıların büyük kısmı fakirlik içerisinde yaşıyor. Dünya Bankası'nın 2018 verilerine göre ülkede işsizlik oranı %8'e ulaşmış durumda.

Her ne kadar 2018 yılında yeni hükümet reform vaadinde bulunmuş olsa da yolsuzluk içten içe devam etti. Irak, Uluslararası Şeffaflık Örgütü (İng. Transparency International) verilerine göre yolsuzluk konusunda dünyada 12. sırada. Ülkede yıllardır devam eden yolsuzluk ve silahlı çatışmalardan sonra Iraklılar ekonomik taleplerle yaptıkları protestolarda artık siyasi sistemin de değişmesi taleplerini yüksek sesle dile getirir hâle geldiler; çünkü artık küçük bir elit grubun çıkarlarını değil, halkın çıkarlarını gözetten bir yönetim istiyorlar.

En Geniş Halk Protestosu

Irak geçtiğimiz on yıl boyunca çok sayıda protesto dalgasına ev sahipliği yaptı ancak bugün devam etmekte olan protestolar, Saddam Hüseyin'in 2003 yılında devrilmesinden bu yana ülkede görülen en geniş protesto hareketi olma özelliğini taşıyor. 2018 yazında Basra halkının temel hizmetlerin sunulmamasına yönelik protestolarıyla kıyaslandığında hâlihazırdaki protestolar daha spontane, daha bağımsız ve daha yaygın.

Bundan önceki protestolar genellikle siyasi gruplar tarafından organize ediliyordu. Ancak bu sefer Irak vatandaşları herhangi bir parti bayraktarlığıyla bu işe girişmediler, çünkü artık ihtiyaçlarına siyasi sistemin cevap vermeyeceğini, mevcut hükümetin de halkın endişelerini umursamadığını düşünüyorlar. John Hopkins Üniversitesi Dış Politika Enstitüsü (İng. Foreign Policy Institute) kıdemli üyesi Abbas Kadhimi "Bu protestolar spontane olarak gelişti, dış gruplar tarafından sahnelenmedi ve desteklenmedi. Protestolarda genel anlamda gençler ve herhangi bir ideolojiye bağlı olmayan insanlar ön planda. Bu insanlar en temel haklarını talep ediyorlar. Daha iyi bir hükümet, daha iyi bir vatan istiyorlar." yorumunu yapıyor. Kadhimi ayrıca, Irak'ın DEAŞ ile mücadele içerisinde olduğu geçtiğimiz yılların aksine vatandaşların artık hükümete ülkenin günlük meselelerine odaklanması ve asli hizmetleri sunması çağrısında bulunduğunu belirtiyor.

Protestolarda gençlerden, işsizlerden, işçi sınıfından, orta sınıftan, kadınlardan, aşiretlerin genç ve yaşlı üyelerinden çok sayıda farklı yüzü görmek mümkün. Önceleri protestocular ülkenin siyasi sisteminde reform talebinde bulunurken, bugün sokaklarda sistemin değişmesi yönünde sesler yükseliyor. Halkın öfkesi öncelikle yerleşik aşiret partilerinin hükmetmesini sağlayan ve aşiret ideolojisini önceleyen siyasi sistem ile ülkedeki yabancı güçlere yönelmiş durumda. ABD öncülüğünde gerçekleşip Saddam Hüseyin'in devrilmesine yol açan 2003 yılındaki işgalden bu yana en çalkantılı dönem yaşanıyor.

Orantısız ve Şiddetli Müdahaleler Iraklıların Hayatlarına Mal Oluyor

Protestoların ilk günleri her ne kadar olaysız geçse de daha sonraları güvenlik güçlerinin orantısız müdahaleleriyle şiddet hâkim olmaya başladı. Protestocuları dağıtmak amacıyla göz yaşartıcı gaz, plastik mermi, sersemletici bombalar ve askerî mühimmat kullanıldı. Bunların birçoğu ağır yaralanmalara hatta ölüme sebebiyet verebilecek malmeler. Irak İnsan Hakları Komisyonu verilerine göre kasım sonu itibarıyla 320'den fazla insan hayatını kaybetti, en az 15 bin kişi ise yaralandı. Ba-

“Halk petrol zengini olan ülkelerinde temiz suya, elektriğe, sağlık ve eğitim hizmetlerine kısıtlı erişim imkânları sebebiyle tepkili.”

ğımsız insan hakları gruplarının ifadelerine göre bu ölümcül müdahalelere maruz kalanların büyük çoğunluğu 90'lı yıllarda doğmuş olan gençler.

Hükûmet güçlerinin bu ölümcül müdahalelerine tepkiler yükseliyor. Öte yandan, liderleri Irak kamuoyunda güçlü pozisyonlara sahip olan İran destekli Şii milis grupların da olaylara dâhil olduğu iddia ediliyor. “Atılan mermilerin tamamı hükûmet cenahından gelmiyor.” diyen Kadhim, protesto hareketi içerisinde polisler ateş açan küçük bir grup olduğu iddialarından bahsediyor. Kadhim ayrıca partilerin genel merkezlerini ele geçirmeye çalışan bazı grupların, insanları hedef alarak öldüren militanların, bankaları, döviz bürolarını ve marketleri yağmalayanların, devlet binalarında resmî dokümanları yok edenlerin olduğuna dikkat çekiyor. Irak güçlerinde çok çeşitli aidiyetlerden insanlar olduğunu vurgulayan Kadhim, bunların tamamının hükûmete sadakat içerisinde olmadığını altını çiziyor ve güvenlik güçlerinin sokak protestocularından ziyade teröristlerle mücadeleye yönelik eğitim almış olduklarını belirtiyor. Kadhim: “Irak'ta teröristlerin, aşiretlerin, milislerin, devletin hatta vatandaşların elinde ateşli silahlar mevcut. Bunların her birinin bir yerlere ateş açmak veya birileriyle hesaplaşmak gibi çeşitli farklı niyetleri olabilir.”

Öte yandan bunca şiddet atmosferine rağmen on binlerce insan her gün daha da artan bir kararlılıkla protestolarına devam ediyor ve daha iyi şartlarda yaşama talebinde bulunuyor. Çatlamış omurgası, felç olmuş bacağı ve sırtından ağır yaralanmış hâliyle Fransa Basın Ajansı'na konuşan 16 yaşındaki Hamza şöyle diyor: “Eğer yürüyebilseydim şu an ben de protestolarda yerimi alırdım.

Hükûmetin Cevabı

İlk protesto dalgası sonrasında Başbakan Adil Abdülmehdi'nin istifası ve Cumhurbaşkanı Berhem Salih'in erken seçimlerle birlikte yeni seçim yasasının yürürlüğe gireceğini açıklaması, acil tedbir bağlamında atılan ilk adımlar oldu. Yeni seçim kanununun, yerleşik siyasi grupların hegemonyasını azaltması umuluyor. Irak Birleşmiş Milletler Destek Misyonu (UNAMI) İnsan Hakları Ofisi, “Seçim reformu barışçıl protestocuların çoğunluğunun en temel taleplerinden bir tanesiydi.” açıklamasında bulunuyor ve Irak otoritelerini yasayı yürürlüğe koyarak halkın taleplerini karşılamaya çağırıyor. Açıklamada, “Geçtiğimiz haftalarda Irak otoriteleri halkın güvenilir, özgür ve adil seçim talebine yönelik yasama tedbirleri arayışı içerisinde girdi.” denildi.

Ülkedeki liderlerden ayrıca yolsuzluğa karışan resmî yetkilileri görevlerinden azletme, kabineyi yeniden oluşturma ve reform paketleri hazırlama vaadi de geldi. Ancak bu vaatler protesto hareketini yatıştırmaya yetmedi. Protestocular sokaklarda toplanmaya devam ediyor. Anlaşılan o ki artık hükûmetin vaatlerine güvenleri kalmadı çünkü hangi hükûmet gelirse gelsin pansuman tedbirlerle günü kurtarıp, vatandaşların günlük ihtiyaçlarına gerçek çözüm getirilmediğini düşünüyorlar.

Bugün Irak halkı, ülkenin bütün kaynaklarını sömürdüğünü düşündükleri elit kesime karşı çıkıyor. Yönetici elit kesim halkın mobilize olmasına sebep olan gerçek problemler ile ilgilenmediği sürece Irak protestolara sahne olmaya devam edecek.

The Good Immigrant (Türkçe: İyi Göçmen)

Bu eserde yazar, göçmenlerin neden İngiltere'ye gittikleri ve orada kaldıkları sorularının yanı sıra, istenmedikleri bir ülkede "farklı" olmanın nasıl bir his yarattığını okurlarıyla paylaşıyor. Olimpiyat madalyası kazanılmadığı veya doktor olunmadığı sürece göçmenlerin "kötü göçmenler" olarak nitelendirilip, hırsızlık ve çıkarıcılıkla akla geldiklerinin ifade edildiği bu eserde yazar, İngiltere'de yaşayan ve uyruğu Afrika ve Asya başta olmak üzere 21 ünlü kişinin, İngiltere'de "iyi göçmen" olarak görülebilmek için hangi zorlu yollardan geçtiklerini anlatan yorumlarının derlemesini sunuyor.

Yazar: Nikesh Shukla
Unbound
Dili: İngilizce

Göçmen Entegrasyonu ve Tanınma Teorisi

Bu kitapta göçmen entegrasyonu meselesi bir adalet sorunu olarak tanımlanmakla birlikte, "adil entegrasyon" kavramından bahsedilerek, bu idealin sadece belirli göç politikalarının uygulanmasıyla ulaşılabilir olduğu ifade ediliyor. Bununla beraber yazar tanınma teorilerinden yola çıkarak, göçmen ve mültecilerin Kanada ve Türkiye'deki deneyimlerine eserinde yer veriyor ve göçmenlerin ev sahibi toplumla ve kurumlarıyla daha uyumlu yaşayabilmesi için çeşitli ilkeri değerlendirmeye sunuyor.

Yazar: Gülay Uğur Göksel
Pinhan Yayıncılık
Dili: Türkçe

Das neue Wir: Warum Migration dazugehört: Eine andere Geschichte der Deutschen (Türkçe: Yeni Biz: Göç de Bunun Parçası: Almanlar Hakkında Farklı Bir Hikâye)

Bu yılın şubat ayında yayımlanan bu eserde yazar, Almanya'ya farklı zamanlarda göç eden farklı azınlıkların göç hikâyelerini yazıyor. Tarihçi yazar Plamper, İtalya ve Türkiye'den gelen "misafir işçiler", Doğu Almanya'daki Mozambikli ve Vietnamlı sözleşmeli işçiler, Sovyetlerden Almanya'ya göç edenler ve daha nice farklı ülkelerden Almanya'ya göç eden veyahut sığınan azınlıklara değiniyor. Yazar, göç akımları ve göçle alakalı veriler sunmak yerine, 1945 ve sonrasında beri ülkeyi ve halkı olumlu yönde etkileyen insanların hayat hikâyelerini anlatarak, Almanya'da yürütülen mevcut göç tartışmalarına yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedefliyor.

Yazar: Jan Plamper
Fischer
Dili: Almanca

**PERSPEKTİF'i
SOSYAL MEDYADA
TAKİP EDEBİLİRSİNİZ**

perspektifeu

STEVIE AWARDS 2019'DA ZİRAAT KATILIM'A 3 ÖDÜL

Ziraat Katılım, uluslararası alanda saygınlığı bulunan Stevie Awards 2019'da 3 ödüle birden layık görüldü. Bankacılık alanında gümüş, finansal hizmetler alanında bronz ve halk oylaması neticesinde bankacılık alanında verilen People's Choice ödülünün sahibi oldu.

Ziraat Katılım

Paylaştıkça daha fazlası

**Müşteri İletişim
Merkezi**

www.ziraatkatilim.com.tr

 /ziraatkatilim

HASENE International e. V.
T +49 221 942240-431 | F +49 221 942240-401
www.hasene.org | adak@hasene.org | f t i n s haseneorg

Havale için banka bilgileri:
Hesap Sahibi: HASENE International e. V.
Banka: Kreissparkasse Köln
IBAN: DE29 3705 0299 0149 2900 69 | BIC: COKSDE33XXX
Amaç: Adresiniz,
Adak: 0000878 | Akika, Şükür: 0000879

ADAK, AKİKA VE ŞÜKÜR KURBANI

ŞÜKRÜN VE TEŞEKKÜRÜN İFADESİ OLARAK ...

100 €

800 DKK | 1000 SEK | £90

1000 NOK | 120 CHF

150 AUD | 150 CAD

